

HRVATSKI OBVEZNICI NEFINANCIJSKOG IZVJEŠTAVANJA NA PREKRETNICI: ŠTO ZNAMO O IZVJEŠTAVANJU I KOMUNIKACIJI KLIMATSKIH PROMJENA U HRVATSKOJ?

Andreja Pavlović i Katarina Miler

Oikon d.o.o. – Institut za primijenjenu ekologiju
Trg Senjskih uskoka 1-2, 10 000 Zagreb
e-mail: apavlovic@oikon.hr

Sažetak

Poslovna je zajednica uvidjela da su klimatske promjene jedan od najvećih rizika na globalnoj razini. Međutim, kvaliteta upravljanja i izvještavanja o pitanjima povezanim s klimom u poduzećima nedovoljna je da investorima i drugim dionicima omogući informirano donošenje odluka o ulaganjima i cjelovitu procjenu utjecaja poduzeća. Europska unija je slijedom uočenih nedostataka odlučila poduzeti niz zakonskih mjera kako bi bitno unaprijedila kvalitetu izvještaja o održivosti. Ključni su ciljevi ovoga rada pružiti informacije o novim zakonodavnim obavezama europskih poduzeća u pripremi informacija povezanih s klimom te istražiti trenutačno stanje izvještavanja hrvatskih poduzeća o klimi. Istraživanja provedena u EU pokazala su da nefinancijski izvještaji velikih, vrštenih europskih poduzeća zaostaju u kvaliteti, opsegu i usporedivosti u odnosu na zahtjeve Direktive o nefinancijskom izvještavanju, te su autorice postavile hipotezu da je stanje nefinancijskog izvještavanja u Hrvatskoj isto. Testirale su je tako što su provele istraživanje primjenom metoda anonimne ankete i analitičkog pregleda nefinancijskih izvještaja. Ukupni rezultat istraživanja pokazuje da hrvatska poduzeća obuhvaćena ovim istraživanjem nisu dovoljno upoznata s novim zakonskim obavezama, a uočene su i sljedeće ključne slabosti poduzeća u pristupu upravljanju i izvještavanju o klimi: klimatske promjene nemaju jednaku težinu kao ostali rizici poslovanja, poduzeća ne primjenjuju koncept dvostruke materijalnosti, (još uvijek) ne povezuju kvalitativne i kvantitativne informacije, ne stavljaju ih u kontekst ciljeva Pariškog sporazuma te nisu spremna za izradu različitih scenarija povezanih s klimom. Slijedom najavljenog hodograma uvođenja novih zakonskih obaveza, od kojih neke stupaju na snagu od 1. siječnja 2022. poduzeća će morati daleko brže i efikasnije pristupiti unapređenju upravljačkih procesa i kvalitete izvještavanja o održivosti, s posebnim naglaskom na klimu.

Ključne riječi: izvještavanje o klimi, Direktiva o nefinancijskom izvještavanju, Smjernice za izvještavanje o klimi, EU taksonomija, Direktiva o korporativnom izvješćivanju o održivosti

1. UVOD

Slijedom prijelomnog obraćanja direktora NASA-inog Instituta za svemirske studije, Jamesa Hansena, senatskom Odboru za energiju i prirodne resurse, mediji su još 1988. najavili „početak razdoblja klimatskih promjena“ (Shabecoff, 1988). Međutim, moralo

je proći više od 20 godina prije nego što je globalna poslovna zajednica počela pridavati značaj utjecaju klimatskih promjena (Darts, 2018). Kao što je vidljivo u godišnjim izvještajima Svjetskog gospodarskog foruma (engl. *World Economic Forum* – WEF)¹ tek se od 2011. okolišni rizici, uključujući i one povezane s klimatskim promjenama, prepoznaju kao dovoljno alarmantni da budu uvršteni na listu najvažnijih globalnih rizika. Međutim, taj proces „davanja značenja“, a zatim i „odgovarajućega djelovanja“, težak je i mukotrpan. Komisija Oxford Martina (2013) za buduće generacije upozorila je u svojem izvještaju *Now for the Long Term* da bez obzira na ključnu ulogu globalne poslovne zajednice, poduzeća, pogotovo u financijskom sektoru, još uvijek ne upravljaju na dobar način i ne preuzimaju odgovornost u opsegu koji je potreban². Europska unija (EU) prepoznala je ovaj problem i počela je poduzimati značajne akcije usmjerene na „preusmjeravanje tokova kapitala u gospodarski održive djelatnosti“, uključujući i jačanje kapaciteta poduzeća za pripremu kvalitetnijih informacija povezanih s klimom (Europska komisija, 2018:2).

Potaknute rezultatima istraživanja Odbora za standarde o objavljivanju informacija o klimi (engl. *Climate Disclosure Standard Boarda* – CDSB) iz 2020. pod nazivom *Falling short?* koje je pokazalo da je kvaliteta izvještavanja o rizicima okoliša i klimatskih promjena ključna slabost velikih poduzeća u EU, obveznika Direktive o nefinancijskom izvještavanju, te da dostupne informacije u vezi s okolišem i klimom investitorima onemogućuju „jasno razumijevanje razvoja, provedbe, stavova i utjecaja poduzeća s obzirom da nisu dovoljno kvalitetne, usporedive i usklađene“ (CDSB, 2020:1), autorice su odlučile istražiti:

1. Na koji način poduzeća koja su obveznici *Direktive o nefinancijskom izvještavanju*³ u Hrvatskoj pripremaju informacije povezane s klimom;
2. U kojoj su mjeri upoznate s novim obavezama u pripremi informacija povezanih s klimom; te
3. Na koji način u okviru svojih komunikacija adresiraju važnost i utjecaj klimatskih promjena na svoje poslovanje.

Osim što se radilo o obveznicima pripreme nefinancijskih izvještaja, istraživanjem CDSB-a obuhvaćeno je 50 najvećih europskih poduzeća uvrštenih na burzu s kombiniranim tržišnom kapitalizacijom od 4.3 bilijuna američkih dolara sa sjedištem u nekoj od

1 Svjetski gospodarski forum je organizacija koja okuplja predstavnike iz područja ekonomije, politike, akademije, kulture i drugih sektora društva

2 Ni jedan sektor nije izuzet od kritika za „propust djelovanja“ jer je Europska komisija jasno istaknula da vlade širom svijeta ne djeluju adekvatno u rješavanju problema u vezi s okolišem i oblikovanju dugoročnih rješenja od općeg interesa.

3 Trenutno ne postoje javno objavljeni podaci o ukupnom broju obveznika pripreme nefinancijskih izvještaja u Republici Hrvatskoj na internetskoj stranici Ministarstva financija. Prema Nacionalnoj studiji o stanju u nefinancijskom izvještavanju u Hrvatskoj 2017. i 2018. (Ministarstvo financija, 2019) ukupno je u 2017. bilo 67 obveznika, a u 2018. 69 obveznika sastavljanja nefinancijskog izvješća. Od tog broja 61 obveznik predao je izvještaj o nefinancijskom izvještavanju, a njih 13 dobrovoljno priprema nefinancijske izvještaje.

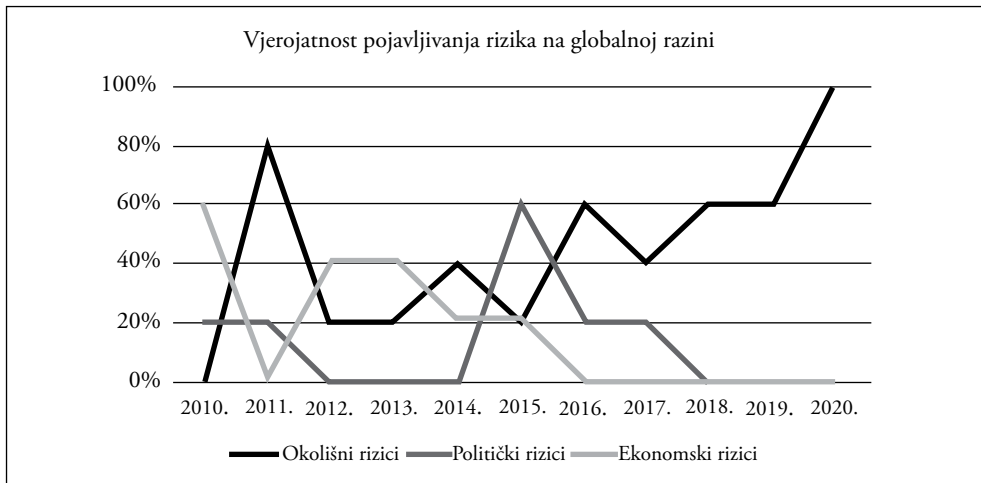
država članica i više od 500 zaposlenika. Autori su analizirali njihove izvještaje objavljene 2019. za 2018., a u izboru poduzeća rukovodili su se pretpostavkom da se upravo od njih može očekivati najveća kvaliteta izvještavanja. U pripremi ovog rada autorice su slijedile pretpostavku da poduzeća koja su obveznici pripreme nefinancijskih izvještaja u Hrvatskoj dijele sličan problem u izvještavanju o rizicima okoliša i klimatskih promjena kao i poduzeća u EU te su postavile hipotezu da kvaliteta informacija koju poduzeća u Hrvatskoj objavljuju u vezi s okolišem i klimom još uvijek nije dovoljno usklađena sa zahtjevima *Direktive o nefinancijskom izvještavanju* i preporukama Radne skupine za objavljivanje financijskih informacija povezanih s klimatskim promjenama (engl. *Task Force on Climate-Related Financial Disclosures – TCFD*) Odbora za financijsku stabilnost (engl. *The Financial Stability Board – FCB*). Poduzeća obuhvaćena istraživanjem u Hrvatskoj najvećim su dijelom obveznici *Direktive o nefinancijskom izvještavanju* te je omogućena načelna usporedivost rezultata istraživanja s rezultatima istraživanja CDSB-a. U sljedećim je poglavljima dan prikaz percepcije važnosti rizika vezanih za okoliš i klimu na globalnoj razini u gospodarskoj zajednici, prikaz usporednog procesa jačanja zahtjeva za definiranjem pravnog okvira u vezi s izvještavanjem o utjecajima poduzeća na društvo i okoliš u EU te su sagledane ključne promjene u zahtjevima za pripremu i objavu informacija povezanih s klimom. Zatim je objašnjena metoda anketiranja, dani su rezultati provedene ankete, pojašnjena je metoda analitičkog pregleda izvještaja i njezini rezultati. Autorice na kraju donose zaključak prevedenih istraživanja, navele preporuke poduzećima, doprinos i ograničenja rada.

2. KLIMATSKE PROMJENE KAO FINANCIJSKI I POSLOVNI RIZIK

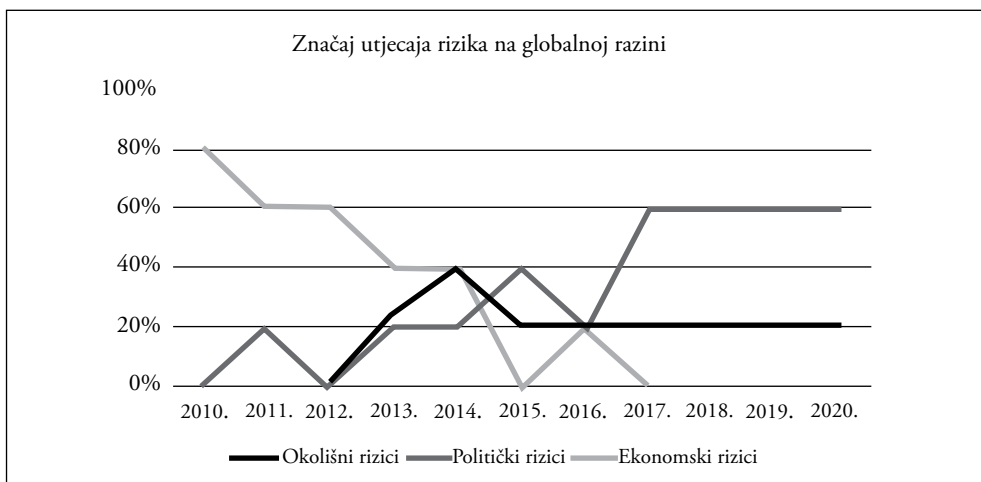
Iako *Poseban izvještaj* Međuvladinog panela o klimatskim promjenama (IPPC) iz 2018. govori o važnosti ograničavanja globalnog zatopljenja do 1,5 °C do kraja stoljeća, temperatura je trenutno viša za 1°C nego u predindustrijskom periodu (UNEP, 2019). Ako porast temperature bude progresivan, kao što pokazuju procjene, do kraja ćemo stoljeća doseći povećanje temperature od 3°C (UNEP, 2019). Porast globalne temperature za svaki stupanj uzrokuje proporcionalno značajnije posljedice koje već sada predstavljaju neizbježan globalni rizik. Svijest o utjecaju i posljedicama klimatskih promjena rasla je postupno, među ostalim, potaknuta i obraćanjem direktora NASA-inog Instituta za svemirske studije u Manhattanu, Jamesa Hansena, senatskom Odboru za energiju i prirodne resurse 23. lipnja 1988. koji je tada sa statističkom sigurnošću od 99% ustvrdio da se globalno zatopljenje upravo zbiva (Lewin, 2018).

Pratimo li kretanje kako se ocjenjuje važnost političkih, ekonomskih te rizika za okoliš putem *Izvještaja o globalnom riziku* (engl. *Global Risk Report*) koji svake godine priprema Svjetski gospodarski forum, primjetno je da su rizici okoliša počeli dobivati na važnosti tek 2011., kad su od ukupno pet najvećih globalnih rizika po vjerojatnosti pojavljivanja, identificirana njih četiri iz kategorije okoliša: oluje i cikloni, poplave, gubitak bioraznolikosti i klimatske promjene (WEF, 2011). Sljedeće su dvije godine u *Izvještaju o globalnom riziku* izdvojene i emisije stakleničkih plinova, a od 2014. svake je godine

osim 2017. istaknut i neuspjeh klimatskih mjera, da bi se 2020., po prvi put, svih pet najvećih rizika odnosilo na okoliš: ekstremno vrijeme, neuspjeh klimatskih mjera, prirodne katastrofe, gubitak bioraznolikosti i prirodne katastrofe potaknute aktivnostima ljudi (WEF, 2011; 2012; 2013; 2014; 2015; 2016; 2017; 2018; 2019; 2020; 2021). Procjene utjecaja pojedinih rizika na globalnoj razini donekle se razlikuju, ali od 2017. konzistentno je kao jedan od najvećih rizika, s najvećim utjecajem na globalnoj razini, prepoznat neuspjeh klimatskih mjera. Uz njega, u istom su razdoblju kao najveći rizici prepoznati ekstremno vrijeme i prirodne katastrofe, a 2020. po prvi put i gubitak bioraznolikosti (Slika 1, Slika 2) (WEF, 2020).

Slika 1. Promjene u vjerojatnosti pojavljivanja okolišnih, političkih i ekonomskih rizika u svijetu u periodu od 2010. do 2020. (WEF, 2020)

Slika 2. Promjene u procjeni utjecaja okolišnih, političkih i ekonomskih rizika u svijetu u periodu od 2010. do 2020. (WEF, 2020)

Riječima Børge Brendea, predsjednika Svjetskog gospodarskog foruma, fokus na pitanja okoliša rezultat je „ozbiljne zabrinutosti zbog posljedica stalne degradacije okoliša, uključujući i rekordnu brzinu nestajanja vrsta“ (WEF, 2020:4). Sudionici globalnog istraživanja, istaknuo je Brende, pozvali su na uzbunu jer su po prvi put u povijesti njegovog provođenja identificirali problem klimatskih promjena i pitanja u vezi s okolišem kao pet najvećih globalnih rizika po vjerojatnosti pojavljivanja. Ursula von der Leyen, predsjednica Europske komisije, istaknula je u svojem govoru u Davosu 2021.: „Nema boljeg mjesta od Svjetskog gospodarskog foruma na kojem se može saznati koji su najvažniji trendovi našeg društva i informirati se što po noći drži budnim poduzetnike i filantrope, menadžere ili civilno društvo, saznati kako oblikovatelji politika gledaju na budućnost [...] ali ponekad je i dovoljno samo pažljivo slušati“, pri čemu je upozorila da nastave li i dalje temperatura rasti, a priroda nestajati, imat ćemo još više prirodnih katastrofa i zoonotskih zaraznih bolesti (von der Leyen, 2021). Naglasila je također da je EU jasno zacrtala svoje opredjeljenje u *Zelenom planu* donijetom krajem 2019. kad je postavila ambiciozni cilj postizanja klimatski neutralnog kontinenta do 2050. (von der Leyen, 2021). To je ujedno i okvir za sveobuhvatne promjene u usklađivanju gospodarskih aktivnosti i ciljeva okoliša, promjene koje bi trebale dalekosežno utjecati na pomak prema dugoročnom razmišljanju i posljedičnom preusmjeravanju tokova kapitala u održive gospodarske djelatnosti, neškodljive za okoliš.

3. OD DOBROVOLJNOG KONCEPTA DO SVE SNAŽNIJIH REGULATORNIH ZAHITJEVA

Paralelno s procesom jačanja svijesti o utjecaju i posljedicama klimatskih promjena, u EU se odvijao jedan širi proces redefiniranja koncepta društveno odgovornog poslovanja. Europska komisija je 2001. objavila *Zelenu knjigu o društveno odgovornom poslovanju* (engl. *Green Paper: Promoting a European framework for Corporate Social Responsibility*). U njoj je društveno odgovorno poslovanje definirano kao „koncept kojim poduzeća **dobrovoljno** (napomena: istaknule autorice rada) uključuju pitanja društva i okoliša u svoje poslovanje u interakciji sa svojim dionicima“ (Komisija Europskih zajednica, 2001:6). Pri tome, naglašeno je, poslovanje na društveno odgovoran način ne podrazumijeva tek ispunjavanje zakonskih obveza, već i njihovo nadilaženje, pod čime se podrazumijeva „više“ aktivnosti, između ostalog, usmjerenih i na okoliš. Društveno odgovorne prakse poduzeća u području okoliša, prema tadašnjem shvaćanju, prvenstveno podrazumijevaju upravljanje prirodnim resursima koje poduzeća koriste u proizvodnji, dok se klimatske promjene ni ne spominju. Navodi se također „potreba postizanja globalnog konsenzusa o formatu izvještaja o društveno odgovornom poslovanju, tipu informacija o kojima će se izvještavati i načinu na koji će se provjeravati njihova vjerodostojnost“ (Komisija Europskih zajednica, 2001).

Kako bi potaknula poduzeća da poduzimaju još više i odala im priznanje za sve već poduzeto u okviru koncepta društveno odgovornog poslovanja, Europska komisija je 2006., u svom izvještaju *Implementing the Partnership for Growth and Jobs: Making Eu-*

rope a Pole of Excellence on Corporate Social Responsibility, najavila osnivanje Europskog saveza za društveno odgovorno poslovanje (engl. *European Alliance on Corporate Social Responsibility*) čime je željela potaknuti i što užu suradnju s europskom poslovnom zajednicom. Savez je predstavljen kao svojevrsni „politički kišobran za nove i postojeće inicijative velikih, malih i srednjih poduzeća i njihovih dionika“ i postizanje „veće političke vidljivosti društveno odgovornom poslovanju“ s ambicijom izgradnje prepoznatljivosti Europe kao stupa izvrsnosti u društveno odgovornom poslovanju i davanja podrške konkurentnim i održivim poduzećima (Komisija Europskih zajednica, 2006:6). Prema ocjenama Europske komisije ovaj je Savez potaknuo vodeća poduzeća na oblikovanje cijelog niza alata za rješavanje nekih od ključnih problema, veći broj izvještaja o održivosti i potpisivanje *načela UN Global Compacta*. Međutim, u razdoblju od 2008. do 2012., javnost je, a posebno potrošači, izgubila povjerenje u poduzeća kao stabilne nositelje ekonomije, a mnoga poduzeća u EU nisu u potpunosti uključila društvena i pitanja okoliša u svoje strategije i poslovanje.

U takvoj je situaciji Europska komisija prepoznala društveno odgovorno poslovanje kao efikasan alat i podlogu za izgradnju povjerenja u poslovni sektor te objavila svoju posljednju, *Obnovljenu strategiju 2011.-2014. za društveno odgovorno poslovanje* (engl. *A renewed EU strategy 2011-14 for Corporate Social Responsibility*) (Europska komisija, 2011a). U njoj se Europska komisija odlučuje za, kao što sama ističe, moderniji pristup oblikovanju koncepta društveno odgovornog poslovanja tako što umjesto **dobrovoljnog doprinosa poduzeća** naglasak stavlja na **preuzimanje odgovornosti poduzeća za svoj utjecaj**, čime se daje važnost funkcionalnim procesima za uključivanje i objedinjavanje različitih pitanja koja izlaze iz okvira uvriježenog shvaćanja da „biznis biznisa je biznis“ (engl. *the business of business is business*), a jedina društvena odgovornost poduzeća maksimiranje profita (Europska komisija, 2011a; Nilsson i Robinson, 2017). Ta pitanja mogu se ticati društva, okoliša, etike, ljudskih prava ili potrošača. Cilj je procesnog pristupa omogućiti maksimalno stvaranje **zajedničke vrijednosti** ne samo za vlasnike i dioničare, već i druge dionike te društvo u cjelini. Još važnije, od poduzeća se očekuje da identificiraju, sprječavaju i ublažavaju svoje moguće negativne utjecaje.

Za razliku od načelnog stava o potrebi postizanja globalnog konsenzusa o formatu izvještaja o održivosti i tipu informacija o kojima će poduzeća izvještavati, Europska komisija objavu informacija u vezi s utjecajem na društvo i okoliš definira kao „važan element odgovornosti koji može doprinijeti izgradnji povjerenja javnosti u poduzeća“ (Europska komisija, 2011a:11). Po prvi se put spominje i potreba objave informacija vezano za klimu, ali i uključivanja dionika u procjenu „materijalnih rizika održivosti“ (Europska komisija, 2011a:11).

Potrebu postizanja bitno bolje usporedivosti društvenih i informacija o okolišu koje pružaju poduzeća u svim sektorima s ciljem unapređenja transparentnosti Europska komisija je već bila utvrdila u travnju 2011. u *Aktu o jedinstvenom tržištu – dvanaest mjera za poticanje rasta i jačanje povjerenja – Zajedno za novi rast* (engl. *Single Market Act Twelve levers to boost growth and strengthen confidence* “*Working together to create new growth*”). Tada je najavila izradu zakonodavnog prijedloga usmjerenog na jačanje tran-

parentnosti informacija o utjecajima na društvo i okoliš koje će morati objavljivati poduzeća iz svih sektora (Europska komisija, 2011b). Time je ujedno nagovijestila i daljnji smjer razvoja usmjerenog na jačanje transparentnosti i pouzdanosti tzv. nefinancijskih informacija kroz definiranje zakonske obaveze izvještavanja za određeni krug poduzeća u EU.

4. JAČANJE TRANSPARENTNOSTI I KVALITETE NEFINANCIJSKIH INFORMACIJA

Tijekom donošenja *Direktive o nefinancijskom izvještavanju* (engl. *Non-Financial Reporting Directive – NFRD ili Directive 2014/95/EU*) (Službeni list EU, L330/1) Europska komisija se, između ostalog, rukovodila učestalim pozivima Europskog parlamenta na jačanje pravnog okvira EU-a u vezi s izvještavanjem o utjecajima poduzeća na društvo i okoliš.⁴ Aktivnosti usmjerene na njezino donošenje bile su dio šireg seta inicijativa koje su se odnosile na korporativno upravljanje i društveno odgovorno poslovanje. U svojoj prethodnoj analizi razloga za njezino donošenje, Europska komisija (2013) sažela je dva ključna problema uočena u praksi: neodgovarajuću transparentnost nefinancijskih informacija, podjednako u smislu opsega i kvalitete, kao i nedovoljnu raznolikost upravljačkih i nadzornih tijela u odnosu na ogromne društvene promjene te rastuću raznolikost. Iako je zamijećen određeni napredak u transparentnosti izvještavanja, ocijenjeno je da je on i dalje spor, te da je posebno za investitore, nevladine udruge i druge organizacije civilnog sektora razina transparentnosti nedovoljna za zadovoljavanje njihovih potreba (Europska komisija, 2013).

U izvještaju se nadalje navodi (2013) da je stanje nefinancijskog izvještavanja do 2013. bilo takvo da 94% od ukupno 42.000 velikih poduzeća u EU nije objavljivalo nefinancijske informacije, a preostalih 6% obuhvatilo je 2500 poduzeća koja su pripremala godišnji ili samostalni izvještaj. Pri tome se 50% izvještaja s nefinancijskim informacijama objavljivalo u samo četiri države članice: Ujedinjenom Kraljevstvu, Njemačkoj, Španjolskoj i Francuskoj. Navedeno je rezultat različitih zahtjeva za objavu nefinancijskih informacija među državama članicama, od kojih su se neke odlučile za strože zahtjeve u odnosu na propise EU-a, što je dovelo do toga da poduzeća u EU nisu imala jednake uvjete u kontekstu djelovanja na jedinstvenom unutarnjem tržištu. Kad je riječ o kvaliteti informacija, uočeno je da informacije nisu dovoljno materijalne, ujednačene, točne, pravovremene i usporedive. Također, uočeno je da su poduzeća sklona isticati samo pozitivne aspekte svojeg djelovanja te da iz izvještaja izostavljaju informacije o negativnim eksternalijama (Europska komisija, 2013).

⁴ U svojim rezolucijama od 6. veljače 2013. pod nazivom *Korporativna društvena odgovornost: pouzdano, transparentno i odgovorno poslovno ponašanje i održivi rast* i *Korporativna društvena odgovornost: promicanje društvenih interesa i put prema održivom i uključivom oporavku* Europski parlament prepoznao je važnost objavljivanja informacija o održivosti poduzeća kao što su socijalni i čimbenici u vezi s okolišem, radi identifikiranja rizika za održivost i povećanja povjerenja ulagača i potrošača.

Primijećena je i nedosljednost u izvještajima: informacije se ne objavljuju svake godine, izostavljene su informacije o učinku aktivnosti, a informacije u bitnoj mjeri nisu relevantne ni unutarnjim ni vanjskim javnostima, pogotovo u segmentu upravljanja rizicima, ljudskih prava i pitanja korupcije. Ključne pokazatelje uspješnosti (KPU) većina korisnika ocijenila je „slabima“, a uz to izvještaji ne podliježu nikakvoj vanjskoj ocjeni, što može štetiti pouzdanosti informacija. Sve navedeno pokazalo je da poduzeća u dovoljnoj mjeri ne upravljaju svojim nefinancijskim utjecajima i pratećim rizicima da bi mogla o njima cjelovito i vjerodostojno izvještavati. Ovaj uočeni nedostatak u kvaliteti sadržaja i opsegu informacija, ocijenjeno je, u velikoj mjeri utječe i na procjene investitora u sagledavanju nefinancijskih utjecaja poduzeća i donošenju informiranih odluka, pa bi kvalitetnije informacije u smislu ujednačenosti informacija poduzeća članica EU-a investitorima trebale omogućiti veću mogućnost usporedbe (Europska komisija, 2013).

Međutim, Europska komisija se ipak nije odlučila za definiranje minimalnog obvezujućeg standarda nefinancijskog izvještavanja, već je poduzećima prepustila izbor okvira za pripremu nefinancijskog izvještaja⁵, bilo da je riječ o nacionalnom, EU ili međunarodnom okviru, pri čemu je izdvojila *UN Global Compact*, *Smjernice OECD-a za multinacionalne kompanije*, *ISO 26000* i *GRI Standard*⁶, od kojih je posljednji imao najveću zastupljenost primjene u praksi. Klimatske promjene nisu izrijekom spomenute u samoj Direktivi, a to se promijenilo 2017. objavom *Smjernica za izvješćivanje o nefinancijskim informacijama (metodologija za izvješćivanje o nefinancijskim informacijama) ili Smjernice iz 2017.* (engl. *Communication from the Commission — Guidelines on non-financial reporting: Supplement on reporting climate-related information*) u kojima se izrijekom spominju izravne i neizravne emisije, uključujući i emisije stakleničkih plinova te se kao primjeri ključnih pokazatelja uspješnosti navode emisija stakleničkih plinova u metričkim tonama ekvivalenta CO₂ i intenzitet emisija stakleničkih plinova (Službeni list EU, C215/01). Ovaj smjer razvoja ne čudi budući da je tijekom 2015. usvojen globalni *Program održivog razvoja do 2030.*⁷ i *Pariški klimatski sporazum* slijedom nakon kojeg je EU postavila već tada ambiciozne ciljeve za smanjenje emisija CO₂⁸ od 40% do 2030. u usporedbi s razinom iz 1990. (UN, 2015; Europska komisija, 2019). Europska komisija privela je kraju ovu fazu razvojnog ciklusa 2019., usvajanjem *Smjernica za izvješćivanje o nefinancijskim informacijama: Dodatak za izvješćivanje o informacijama povezanim s klimom (Smjernice za izvještavanje o klimi)* (engl. *Communication from the Commission — Guidelines on non-financial reporting: Supplement on reporting climate-related information*).

5 Pri tome stvarajući „smjesu svega i svačega vezanoga za zeleni standard“ (engl. *the alphabet soup of green standard*) kao što je istaknula Caroline Willeke, zamjenica glavnog direktora za statistiku iz Europske središnje banke na panelu o Održivom financiranju u srpnju 2021.

6 Smjernice za nefinancijsko izvještavanje koje obuhvaćaju ekonomska, društvena i pitanja okoliša.

7 EU i države članice predane su „potpunoj, usklađenoj, sveobuhvatnoj, integriranoj i učinkovitoj provedbi Programa 2030. u bliskoj suradnji s partnerima i drugim dionicama“.

8 Ti su ciljevi krajem 2020. definirani još ambicioznije, stremeći prema smanjenju emisija CO₂ za najmanje 55% do 2030. u usporedbi s razinom iz 1990.

Smjernice za izvještavanje o klimi predstavljene su i kao dio *Akcijskog plana za održivo financiranje*, a donijete su s ciljem „dodatnog poboljšanja količine, kvalitete i usporedivosti objavljenih informacija (povezanih s klimom) kako bi se zadovoljile potrebe ulagatelja i drugih dionika“ (Službeni list EU, C209/01). Nadovezuju se na *Smjernice* iz 2017. u smislu primjene ključnih načela u pripremi nefinancijskih izvještaja, s time da se u njihovoj pripremi tehnička radna skupina prvenstveno rukovodila *Preporukama TCFD-a* iz 2017. kojima se željelo potaknuti financijske institucije i poduzeća na objavu informacija o rizicima i mogućnostima u vezi s klimom (Službeni list EU, C209/01; TCFD, 2017). Iako su neobvezujuće, Europska je komisija naglasila važnost njihove primjene u poduzećima, bankama i osiguravajućim društvima, obveznicima pripreme nefinancijskih izvještaja, pri čemu je istaknula njihovu korist i za sve ostale.

Pružanje informacija povezanih s klimom uključuje opis rizika klimatskih promjena na poduzeće i opis rizika negativnih učinaka poduzeća na klimu, informacije na koje sve načine poduzeće ovisi o prirodnom kapitalu kao što su voda, biološka raznolikost itd. te informacije o poslovnim mogućnostima koje poduzeće ima u poduzimanju mjera za prilagodbu klimatskim promjenama. Preporučena je objava informacija o tome kako klimatske promjene utječu na poslovni model poduzeća, uključujući i opis njegove otpornosti, uz uzimanje u obzir tri različita scenarija povezana s klimom u različitim vremenskim okvirima⁹, zatim informacija s opisom politika povezanih s klimom, uključujući politike ublažavanja i prilagodbe klimatskim promjenama te informacije o rezultatima i ključnim pokazateljima uspješnosti.

Osim pokazatelja za emisiju stakleničkih plinova, potrošnju energije iz obnovljivih i neobnovljivih izvora, ciljnih vrijednosti za energetske učinkovitost, preporučuje se objava informacija o fizičkim rizicima povezanim s izloženošću realne imovine rizicima povezanim s klimom, postotku godišnjeg prometa roba i usluga kojima se znatno doprinosi ublažavanju ili prilagodbi klimatskim promjenama i / ili postotku ulaganja („CapEx“) i / ili izdataka („OpEx“) za imovinu ili djelatnosti kojima se daje znatan doprinos ublažavanju ili prilagodbi klimatskim promjenama, uz napomenu da s objavom ovih informacija treba početi kad se usvoji Uredba o taksonomiji EU-a (Službeni list EU, C209/01). U razdoblju koje je prethodilo usvajanju *Smjernica za izvještavanje o klimi*, Europska komisija počela je poduzimati niz ambicioznih reformi u financijskom sektoru usmjerenih na preusmjeravanje tokova kapitala u investicije koje će omogućiti održiv i uključiv rast.

To pak nije moguće ukoliko sudionici na financijskim tržištima ulagateljima nisu u stanju objasniti kako djelatnosti u koje ulažu doprinose ciljevima zaštite okoliša ili ako različito tumače što je održiva gospodarska djelatnost s ciljem zaštite okoliša (Službeni list EU, L198/13). Kao dio paketa sveobuhvatnih promjena u financijskom sektoru

⁹ U okviru pripreme informacija o poslovnom modelu traži se opis otpornosti poslovnog modela i strategije trgovačkog društva, uzimajući u obzir različite scenarije povezane s klimom u različitim vremenskim okvirima. U pravilu, sagledavaju se utjecaji do 2030. i 2050., uključujući scenarij zagrijavanja od 2°C ili manjeg i scenarij zagrijavanja većeg od 2°C.

usmjerenih na usklađivanje dugoročnih potreba društva i njihovog financiranja, Europska je komisija početkom 2018. usvojila *Akcijski plan o financiranju održivog rasta* (engl. *Action Plan for Sustainable Growth*)¹⁰. Donijet je s ciljem otklanjanja pojedinih, u praksi uočenih, ključnih problema: banke i osiguravajuća društva u nedovoljnoj mjeri razumiju štetu koju nanose klimi i okolišu, investitori zanemaruju ili podcjenjuju čimbenike održivosti, a nema ni dovoljno pouzdanih informacija o aktivnostima poduzeća koje se tiču održivosti. Posebno se ističe i rizik povezan s praksama manipulativnog zelenog marketinga investicijskih proizvoda (engl. *greenwashing*)¹¹. Jedno od područja djelovanja zacrtano *Akcijskim planom* bilo je definiranje EU taksonomije, odnosno jedinstvenog klasifikacijskog sustava kojim je definirana lista gospodarskih djelatnosti¹² s ključnim kriterijima za procjenu njihovog doprinosa šest ciljeva za očuvanje okoliša koji je pretočen u *Uredbu o taksonomiji EU-a* (engl. *Regulation on the establishment of a framework to facilitate sustainable investment, and amending Regulation*) (Službeni list EU, L198/13).

U okviru taksonomije definirano je šest ciljeva za očuvanje okoliša: ublažavanje klimatskih promjena, prilagodba klimatskim promjenama, održivo korištenje i zaštita vode i morskih resursa, prelazak na kružno gospodarstvo, prevencija i kontrola zagađenja te zaštita i revitalizacija ekosustava i bioraznolikosti, s time da je poseban naglasak stavljen na prva dva cilja čijom se provedbom kojeg doprinosi ostvarenju *Europskog zelenog plana* (engl. *The European Green Deal*). Slijedom *Uredbe o taksonomiji*, Europska je komisija u travnju 2021. usvojila prvu *Delegiranu uredbu s kriterijima tehničke provjere na temelju kojih se određuje pod kojim se uvjetima smatra da ekonomska djelatnost znatno doprinosi ublažavanju ili prilagodbi klimatskim promjenama* (engl. *Delegated Regulation with the technical screening criteria for determining the conditions under which an economic activity qualifies as contributing substantially to climate change mitigation or climate change adaptation*).

Njome su definirani tehnički kriteriji pomoću kojih se utvrđuje doprinose li određene ekonomske¹³ djelatnosti značajno prvim dvama ciljevima očuvanja okoliša te nanose li bitnu štetu preostalim ciljevima očuvanja okoliša, a *Delegirana uredba o tehničkim kriterijima* za preostala četiri cilja bit će objavljena 2022. (Europska komisija, 2021a). Europska komisija je u srpnju 2021. usvojila *Delegiranu uredbu o Članku 8. Uredbe o taksonomiji* (engl. *Supplementing Regulation by specifying the content and presentation of information to be disclosed by undertakings subject to Articles 19a or 29a of Directive 2013/34/EU concerning environmentally sustainable economic activities, and specifying the methodology to comply with that disclosure obligation*) kojom je definirala hodogram pri-

10 *Akcijski plan* prethodio je *Europskom zelenom planu* koji je donijet krajem 2019. *Zeleni plan* predstavljen je kao nova strategija rasta koja treba omogućiti da do 2050. Europa postane prvi klimatsko neutralni kontinent.

11 Podrazumijeva praksu stavljanja na tržište financijskih proizvoda kao „zelenih“ ili „održivih“, iako zapravo ne ispunjavaju osnovne standarde očuvanja okoliša.

12 Europska komisija ovu listu predstavlja i kao „prvu svjetsku ‘zelenu listu’ gospodarskih aktivnosti usmjerenih na poticanje privatnih ulaganja u zeleno gospodarstvo“.

13 U prijevodu *EU taksonomije* koristi se izraz gospodarske djelatnosti, a u prijevodu *Delegirane uredbe* ekonomske djelatnosti.

mjene i objasnila metodologiju objave tri ključna pokazatelja uspjeha ili KPU-a (engl. *Key Performance Indicators – KPIs*)¹⁴ udjela održivih djelatnosti, kojima se želi osigurati detaljnije i transparentnije izvještavanje o načinu i mjeri u kojoj su djelatnosti poduzeća usklađene s taksonomijom (Europska komisija, 2021b). Objava KPU-ova omogućuje i izračun udjela održivih djelatnosti u ukupnom prometu, ulaganjima i operativnim troškovima poduzeća, čime poduzeća dobivaju alat za prijevod uspješnosti njihove izvedbe u ostvarivanju ciljeva zaštite okoliša izvedbe u financijske pokazatelje¹⁵. Potpuna primjena *Delegirane uredbe o Članku 8. Uredbe o taksonomiji* počinje 2023.

Također, velika će poduzeća u 2022. morati početi izvještavati o svojim aktivnostima iz 2021. kojima značajno doprinose ublažavanju i prilagodbi klimatskim promjenama jer su prema ocjeni Tehničke stručne skupine za održivo financiranje (engl. *the Technical Expert Group on Sustainable Finance – TEG*) „informacije u vezi s klimom ključne za učinkovito usmjeravanje kapitala u investicije koje pokreću rješenja za ublažavanje i prilagodbu klimatskim promjenama“ (TEG, 2019:4). U izvještajima za 2021. poduzeća će morati objaviti udio prihvatljivih djelatnosti¹⁶ prema *Taksonomiji* i kvalitativne informacije o određivanju tri ključna pokazatelja uspješnosti, što uključuje objašnjenje načina njihovog određivanja te objašnjenje podloge korištene za njihovo računanje (Europska komisija, 2021b).

Naposlijetku, sve ove promjene potaknule su i reviziju *Direktive o nefinancijskom izvještavanju* kako bi se uskladilo različite propise među kojima je uočen raskorak: *Uredbe o taksonomiji*, *Uredbe o objavama povezanim s održivosti u sektoru financijskih usluga* (SFDR) i *Direktive o nefinancijskom izvještavanju* (NFRD). Prijedlog direktive je pod imenom *Direktiva o korporativnom izvješćivanju o održivosti* (engl. *Corporate Sustainability Reporting Directive – CSRD*) objavljen 21. travnja 2021. kao dio šireg paketa mjera kojim se preusmjeravaju tokovi kapitala u održive gospodarske djelatnosti (Europska komisija, 2021c). Promjena fokusa s **nefinancijskog izvještavanja na izvještavanje o održivosti** u nazivu *Direktive* nije slučajna, već odražava namjeru Europske komisije da u dohledno vrijeme izvještavanje o održivosti postane jednakovrijedno kao i financijsko (Europski parlament, 2021). Prijedlogom *Direktive* bitno je povećan i broj obveznika pripreme izvještaja o korporativnoj održivosti, s dosadašnjih 11.000 na skoro 50.000 poduzeća, odnosno sva velika poduzeća¹⁷ i sva poduzeća uvrštena na burzu, uključujući i mala i srednja. Poduzeća će morati osigurati da svi izvještaji budu izrađeni u digitalnom formatu, što je

14 Tri ključna pokazatelja uspjeha odnose se na kapitalna ulaganja („CapEx“) operativne troškove („OpEx“) i promet od održivih djelatnosti.

15 Prema *Izješću o procjeni učinka prijedloga CSRD-a* prosječan trošak pripreme nefinancijskog izvještaja prema standardima iznosi 106.000 EUR.

16 Engl. *taxonomy eligible activities* (prihvatljive djelatnosti) one su djelatnosti koje mogu značajno doprinijeti razvoju održivog gospodarstva te su obuhvaćene *Delegiranom uredbom o održivim djelatnostima za ublažavanje i prilagodbu klimatskim promjenama*, a engl. *taxonomy aligned activities* (usklađene djelatnosti) djelatnosti su koje ispunjavaju tehničke kriterije navedene u istoj *Delegiranoj uredbi*.

17 Poduzeća koja premašuju barem dva od navedenih kriterija: s ukupnom bilancom od 20 milijuna eura, prometom od 40 milijuna eura i prosječno 250 zaposlenika tijekom financijske godine.

vrlo važan zahtjev, jer će omogućiti stvaranje „digitalnog pristupa javnim financijskim informacijama i **informacijama o održivosti društava**“, odnosno uključivanje informacija o održivosti u jedinstvenu europsku pristupnu točku, koja će biti uspostavljanja slijedom *Akcijskog plana o uniji tržišta kapitala* (engl. *A Capital Markets Union for people and businesses-new action plan*) (Europska komisija, 2020).

Ovaj će novi zahtjev iziskivati i angažman država članica koje se „trebaju pobrinuti da poduzeća objavljuju propisno odobrene godišnje financijske izvještaje i izvještaj posloводства u propisanom elektroničkom formatu te da se izvještaji posloводства koji sadržavaju informacije o održivosti nakon objave, bez odgode, stave na raspolaganje odgovarajućem službeno imenovanom mehanizmu za centraliziranu pohranu propisanih informacija“ (Europska komisija, 2021c:14). Sve ovo trebalo bi bitno olakšati pristup i pretraživanje informacija, ali i ono što je najvažnije, mogućnost usporedbe sadržaja, opsega i kvalitete izvještaja i područja djelovanja poduzeća, što je sada u nedostatku jedne takve jedinstvene pristupne točke ili javno dostupne liste obveznika *Direktive o nefinancijskom izvještavanju* izuzetno dugotrajno i zahtjevno.

Komisija se definitivno odlučila i za izradu standarda EU-a za izvještavanje o korporativnoj održivosti s ciljem njegovog rapidnog unaprjeđenja, a „taj proces mora biti jednako rapidan kao i proces oblikovanja politika EU-a u kontekstu Europskog zelenog plana, uključujući i održivo financiranje, jer većina tih politika iziskuje daleko ‘čvršće’ podatke o rizicima kompanija u vezi s njihovim utjecajem na društvo i okoliš“, istaknuto je u konačnom izvještaju Europske savjetodavne skupine za financijsko izvještavanje (EFRAG) *Proposals for a relevant and dynamic EU Sustainability Reporting Standard* iz veljače 2021. na temelju kojeg je naposljetku, usvajanjem travanjskog paketa mjera, dobio službeni mandat za njegovu izradu (EFRAG, 2021:5). U prvoj će fazi, do kraja 2022., EFRAG izraditi nacrt standarda koji će obuhvatiti konceptualne smjernice za izvještavanje o dvostrukoj materijalnosti i kvalitetnu objavu podataka, definiranje područja, opsega i strukture izvještavanja zajedničko svim sektorima i procjenu značajnosti za pojedine subjekte. Definirat će i temeljni standard za objavu podataka o većini podtema izvještaja i napredni standard za neke prioritetne podteme kao što su klimatske promjene (EFRAG, 2021).

4.1. Stanje izvještavanja o klimi u Europskoj uniji

Nema nikakve sumnje da poslovna zajednica prepoznaje klimatske promjene kao jedan od najvećih rizika na globalnoj razini. Međutim, u svakodnevnoj poslovnoj praksi poduzeća, procjena rizika klime i okoliša bitno zaostaje u kvaliteti i opsegu za informirano donošenje odluka. Prema već spomenutom izvještaju CDSB-a iz 2020., izvještavanje o rizicima promjena klime i okoliša jedno je od ključnih „slabih točki“ najvećih poduzeća u EU uvrštenih na burzu, obveznika *Direktive o nefinancijskom izvještavanju*, s kombiniranom tržišnom kapitalizacijom od 4.3 bilijuna USD (CDSB, 2020). Naime, iako je 90% poduzeća izvijestilo o barem jednom najvažnijem riziku povezanom s okolišem i klimom, tek je njih 54% razmotrilo fizičke rizike i rizike tranzicije u skladu s *Preporu-*

kama TCDF-a i Smjernicama za izvještavanje o klimi¹⁸. Nadalje, samo je 6% poduzeća analiziralo kakav će utjecaj ti rizici imati na poduzeće u kraćem, srednjem i dužem razdoblju. Većina poduzeća opisala je barem jednu vrstu utjecaja rizika povezanih s okolišem i klimom. Međutim, poduzeća su se najviše bavila opisom financijskih utjecaja, a najmanje opisom na koji su način ugradila procjenu rizika povezanih s okolišem i klimom u svoj poslovni model ili na koje sve načine oni utječu na njihovo poslovanje (kazne, pojačana regulacija, reputacijske štete itd.). Također, 28% poduzeća nije objavilo informacije o tome kako su ugradila procjenu rizika za okoliš i klimu u opći proces upravljanja rizicima. Sve ovo upućuje da poduzeća još uvijek uglavnom aktivno ne upravljaju ovim rizicima ili da nemaju funkcionalne mehanizme kojima će identificirati, spriječiti i ublažiti svoje negativne utjecaje na okoliš i klimu. Osim toga, većina poduzeća razmatra rizike svojih aktivnosti za okoliš bez dodatnog sagledavanja u kojoj mjeri im je poslovni model izložen i otporan u odnosu na klimatske promjene i devastaciju okoliša. Sve navedeno dovodi do toga da investitorima nedostaju ključne informacije u odlučivanju o alokaciji kapitala (CDSB, 2020).

5. STANJE IZVJEŠTAVANJA O KLIMI U HRVATSKOJ

Što se tiče prakse hrvatskih poduzeća u kontekstu izvještavanja, uključujući i klimu, do sada su provedena dva istraživanja. Analiza stanja nefinancijskog izvještavanja u Hrvatskoj 2017. i 2018. (Omazić i sur., 2020:218) kojom su obuhvaćena „74 predana nefinancijska izvješća“¹⁹ pokazala je da „većina poduzeća u izvješćima nije prepoznala obvezu postavljanja ciljeva (74%); te većina nije identificirala osnovne rizike od klimatskih i društvenih utjecaja (72%)“. Istraživanje u kojem se „jedno od glavnih istraživačkih pitanja odnosilo na izvještavanje velikih poduzeća u Hrvatskoj o rizicima negativnih učinaka na klimu“ također je pokazalo slične rezultate kao i prethodno (Hlebar, 2021). Prema njemu je od 68 analiziranih poduzeća, obveznika pripreme nefinancijskih izvještaja, samo 12 poduzeća, odnosno 18%, izvijestilo o rizicima negativnih učinaka na klimu, a kao glavni je rizik navelo emisije (stakleničkih, CO₂ i štetnih plinova u atmosferu). Autor je izdvojio tek jedno veliko poduzeće koje „sveobuhvatno razmatra rizike negativnih učinaka na klimu koji proizlaze iz njegovih djelatnosti“.

18 Fizički rizici i rizici tranzicije u prvom se redu odnose na rizike negativnog utjecaja klimatskih promjena na poduzeće. Fizički rizici proizlaze iz konkretnih neposrednih događaja kao što su oluje, poplave, požari, toplinski valovi ili dugoročnijih promjena temperature, povećanja razine mora, gubitka biološke raznolikosti, smanjenja dostupnosti vode itd. Rizici tranzicije odnose se na rizike povećanja regulatornih zahtjeva, pravne, tržišne, tehnološke i reputacijske rizike koji proizlaze iz prelaska na klimatski neutralno gospodarstvo.

19 U radu nisu iznijeti podaci o uzorku, odnosno o obilježjima poduzeća koja su predala nefinancijska izvješća. Navedeno je tek da su *Nacionalnom studijom o stanju nefinancijskog izvještavanja* u Hrvatskoj za 2017. i 2018. analizirani okviri i sadržaji nefinancijskih izvješća poduzeća obveznika, kao i onih koji su izvješća objavili dobrovoljno. Usporednim pregledom prezentacije studije održane 15. studenoga 2019. utvrđeno je da su studijom obuhvaćena 61 poduzeća koji su obveznici sastavljanja nefinancijskih izvješća i 13 poduzeća koji dobrovoljno pripremaju nefinancijska izvješća.

6. METODOLOGIJA I CILJEVI RADA

Za razliku od prethodnih istraživanja na temu izvještavanja hrvatskih poduzeća, autorice su provele istraživanje primjenom dviju metoda na ukupnom uzorku od 40 poduzeća²⁰ kako bi se analizirao *status quo* izvještavanja o klimi u Hrvatskoj. Istraživanje se sastojalo od anonimnog anketiranja provedenog u razdoblju od 13. do 29. listopada 2020. i analitičkog pregleda izvještaja koji je proveden od 17. rujna 2020. do 14. listopada 2020. Poziv na ispunjavanje ankete (upitnika) upućen je svim članicama Zajednice za društveno odgovorno poslovanje Hrvatske gospodarske komore i Hrvatskog poslovnog savjeta za održivi razvoj (HRPSOR) jer upravo ove dvije asocijacije okupljaju poduzeća koja promiču odgovorno i održivo poslovanje i prednjače u pripremi nefinancijskih izvještaja. Istraživanje je provedeno u skladu s važećim etičkim normama te nisu prikupljeni nikakvi osjetljivi niti identifikacijski podaci o obuhvaćenim poduzećima, osim općeg navođenja područja (sektora) njihova djelovanja.

Osim općeg poziva svim članicama gore navedenih asocijacija, dodatni, osobni poziv na ispunjavanje poslan je pojedinim predstavnicima poduzeća koje se bave održivošću na temelju dugogodišnje suradnje u asocijacijama. Anketu je svatko mogao dobrovoljno ispuniti, a pitanja nisu sadržavala nikakve identifikacijske podatke. Primjerice nisu se prikupljale e-adrese ili bilo kakvi drugi kontakti podaci ispitanika, tako da s aspekta zaštite podataka provedena anketa nije na nikakav način narušila privatnost ispitanika niti poduzeća u čije su ju ime ispunjavali. Pitanja nisu bila osobne ni osjetljive prirode, odnosno radilo se prije svega o činjeničnim pitanjima vezanima za procjenu razine rizika i brige poduzeća o klimatskim promjenama i načinu izvještavanja o njima.

U anketi je sudjelovalo 15 poduzeća, a analitičkim pregledom obuhvaćeno je 25 nefinancijskih izvještaja poduzeća, obveznika *Direktive o nefinancijskom izvještavanju* i onih koja dobrovoljno izvještavaju. Zbog razlike u uzorku, rezultati upitnika i analitičkog pregleda izvještaja ne mogu se direktno uspoređivati, međutim metodologija je zadovoljila ciljeve rada s obzirom na to da svaka od primijenjenih metoda daje odgovore na pitanja postavljena u ovom istraživanju (Tablica 1).

Tablica 1. *Metodologija ostvarenja ciljeva rada*

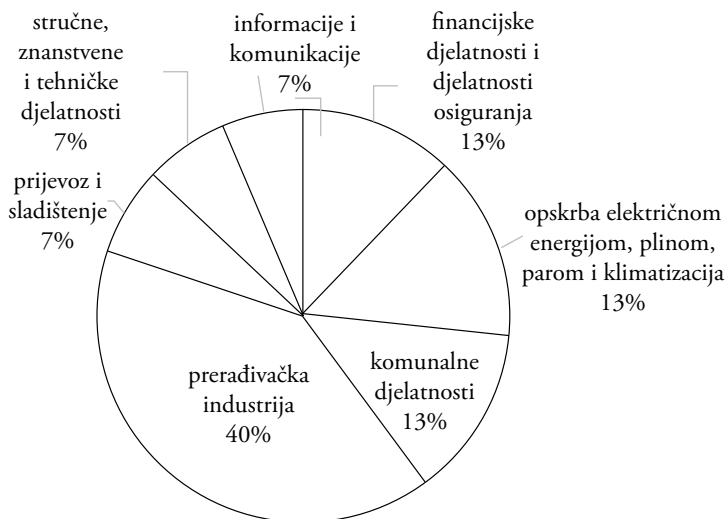
Ciljevi rada	Metodologija
Pružiti ključne informacije o očekivanim promjenama u pripremi informacija povezanih s klimom (Poglavlje 4)	<i>Direktiva o nefinancijskom izvještavanju</i> (Službeni list EU, L330/1), <i>Preporuke TCFD-a</i> (TCFD, 2017), <i>Smjernice iz 2017.</i> (Službeni list EU, C215/01), <i>Smjernice za izvještavanje o klimi</i> (Službeni list EU, 209/01), <i>Aksijski plan za održivi rast</i> (Europska komisija, 2018), <i>Uredba o taksonomiji</i> (Službeni list EU, L198/13), <i>Prijedlog CSRD-a</i> (Europska komisija, 2021c).

20 Polovica od otprilike ukupnog broja nefinancijskih izvještaja u Hrvatskoj, bilo da je riječ o izvještajima obveznika ili o poduzećima koja dobrovoljno izvještavaju.

Istražiti na koji način i u kojoj mjeri organizacije obveznice <i>Direktive o nefinancijskom izvještavanju</i> (Službeni list EU, L330/1) u Hrvatskoj pripremaju informacije povezane s klimom (Poglavlje 7)	Analički pregled izvještaja o održivosti prema ključnim kategorijama <i>Direktive o nefinancijskom izvještavanju</i> (Službeni list EU, L330/1).
Istražiti mjeru u kojoj su poduzeća upoznata s najavljenim promjenama (Poglavlje 6)	Upitnik s istraživačkim pitanjima; podloge: Coppola i sur., 2019 ²¹ ., <i>Smjernice za izvještavanje o klimi</i> (Službeni list EU, 209/01)
Istražiti pripremaju li se poduzeća za nove očekivane obveze (Poglavlje 6)	
Istražiti na koji način poduzeća komuniciraju o važnosti i utjecaju klimatskih promjena na svoje poslovanje (Poglavlje 6)	Anketni upitnik

7. ANKETIRANJE

S ciljem olakšavanja daljnje usporedivosti rezultata na nacionalnoj i globalnoj razini, od 15 poduzeća iz različitih područja djelovanja (sektora) koliko ih sudjelovalo u anketi, autorice prilikom obrade uskladile s Nacionalnom klasifikacijom djelatnosti 2007.²² (NN 58/2007) (Slika 3). Sadržaj upitnika dan je u Prilogu 1 na dnu rada.

Slika 3. Prikaz uzorka anketiranja prema području djelovanja

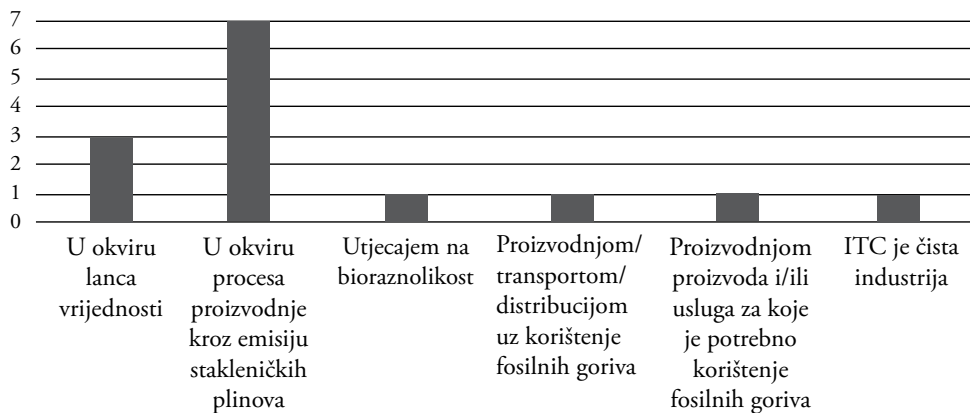
²¹ Ovim istraživanjem u jesen 2019. obuhvaćeno je 1168 financijskih direktora europskih poduzeća.

²² Izuzev kategorije „opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša“ za koju se s ciljem sažimanja koristi termin „komunalne djelatnosti“.

7.1. Doprinos povećanju rizika klimatskih promjena

Od 15 ispitanika koji su odgovarali u ime svojih poduzeća njih **93%** smatra da je uloga velikih poduzeća **ključna u borbi protiv klimatskih promjena**, uzevši u obzir da su vodeći svjetski investitori odlučili do 2050. doći do ugljične neutralnosti (IIGCC, 2019). Međutim, jedno se poduzeće koje djeluje u području opskrbe energijom nije složilo s navedenom tvrdnjom, premda je ovaj sektor ključan u ostvarivanju energetske i klimatske ciljeva EU-a.²³ Većina ispitanika (**73,3%**) složila se da njihova poduzeća **donekle doprinose negativnom utjecaju klimatskih promjena**, njih **13,3%** smatra da **neznatno doprinose globalnom zagrijavanju**, dok **13,3%** smatra da njihova poduzeća **izrazito doprinose klimatskim promjenama**. Poduzeća koja neznatno doprinose klimatskim promjenama djeluju u području opskrbe električnom energijom i stručnim, znanstvenim i tehničkim djelatnostima. Većina poduzeća (71%) je kao djelovanje kojim najviše doprinose jačanju klimatskih promjena navela emisiju stakleničkih plinova i procese u lancu vrijednosti što odgovara primjerima prakse kojima poduzeća doprinose klimatskim promjenama izdvojenim u *Smjernicama za izvještavanje o klimi* (Službeni list EU, C209/01) (Slika 4).

Na koji način vaše poduzeće pridonosi negativnom utjecaju na klimatske promjene?

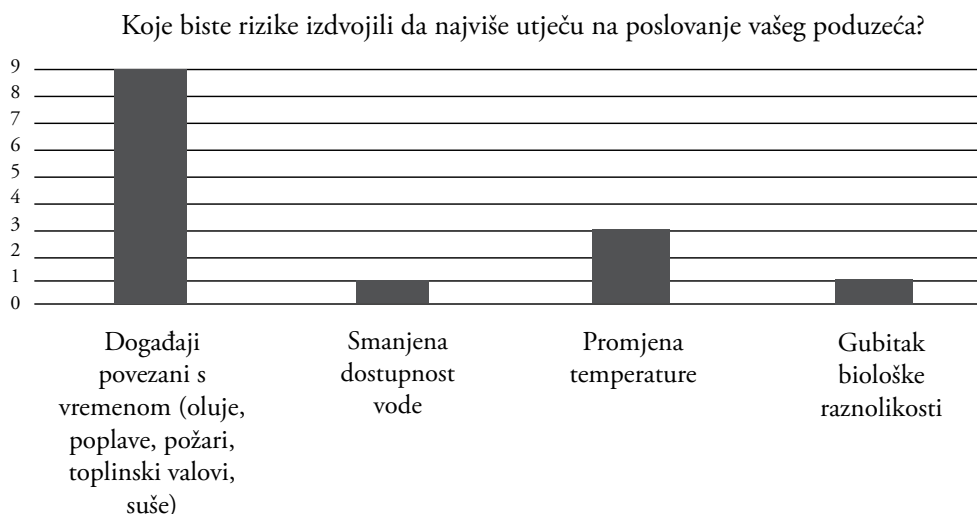
Slika 4. Prikaz procesa kojima poduzeća najviše negativno doprinose klimatskim promjenama

7.2. Utjecaj klimatskih promjena na poduzeće i povezani rizici

Utjecaj klimatskih promjena na svoje poslovanje do neke mjere osjeća 73,3% poduzeća obuhvaćenih istraživanjem, a njih 26,6% smatra da je njihovo poduzeće neznatno izloženo utjecaju globalnog zagrijavanja. Kada se klimatske promjene usporede s drugim rizicima kojima su poduzeća izložena, problemi prouzročeni klimom donekle su prepoznati u 66,6% poduzeća dok 13,3% ispitanika, pripadnici prerađivačke industrije, smatraju

²³ Prema izvještaju Europske agencije za okoliš (2019) *Adaptation challenges and opportunities for the European energy system* uloga energetskog sektora ogleda se i u njegovom doprinosu u osiguranju uvjeta za njegovu rapidnu dekarbonizaciju i u njegovom korištenju tla i voda na koje već utječu klimatske promjene.

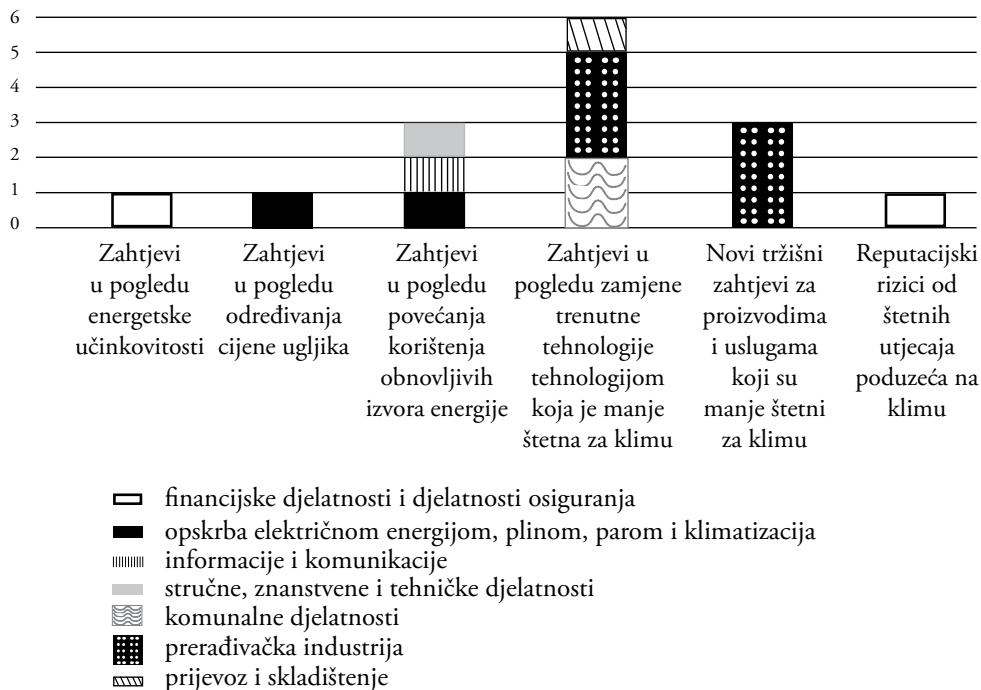
globalno zatopljenje izrazitim rizikom u odnosu na ostale rizike kojima su izloženi. S druge strane, 20% ispitanika iz prerađivačke industrije i financija smatraju da im klimatske promjene predstavljaju nikakav ili neznatan rizik. Autorice napominju da je Europska komisija (Službeni list EU, C209/01, čl. 2.2.) u *Smjernicama za izvještavanje o klimi* preporučila poduzećima „da ne zaključuju prerano da klima nije materijalno pitanje samo zato što se neki rizici povezani s klimom smatraju dugoročnima“. Izgledno je da neuspjeh četvrtine hrvatskih poduzeća u prepoznavanju rizika prouzročениh klimom proizlazi upravo iz kratkoročnog pristupa sagledavanju izazova, tim više što nekoliko poduzeća koja su prepoznala klimatske rizike svejedno ističu da oni u odnosu na ostale rizike poslovanja ne stvaraju ni najmanji utjecaj. Kao rizik klimatskih promjena koji najviše utječe na njihovo poslovanje hrvatska poduzeća ističu događaje povezane s vremenom (Slika 5).

Slika 5. Rizici prouzročeni klimatskim promjenama koje su ispitanici odabrali kao najutjecajnije na provedbu djelatnosti njihovih poduzeća

Iako rezultate istraživanja zbog veličine uzorka i različitih područja djelovanja poduzeća ne možemo koristiti kao indikatore za definiranje sektorskih praksi izvještavanja o klimi, temeljitom analizom upitnika autorice su prepoznale nelogičnost pojedinih odgovora s obzirom na djelatnosti poduzeća obuhvaćenih istraživanjem. Također, uočen je nesklad u odgovorima poduzeća iz istog područja djelovanja, pa čak i nesklad u odgovorima kad se, primjerice, u istom upitniku ističe neznatan utjecaj poduzeća na jačanje klimatskim promjena, dok se u sljedećem odgovoru navode procesi kojima im poduzeće doprinosi. Ovisno o djelatnostima, poduzeća različito definiraju rizike tranzicije s najvećim utjecajem na poslovanju tijekom prelaska na klimatsku neutralnost. Zahtjevi u pogledu zamjene trenutne tehnologije koja je manje štetna za klimu najviše utječu na 40% poduzeća, zatim slijede zahtjevi u pogledu povećanja korištenja obnovljivih izvora energije, dok su poduzeća koja djeluju u prerađivačkoj industriji dodatno istaknula nove tržišne zahtjeve u vezi s proizvodima i uslugama koji su manje štetni za klimu (Slika 6).

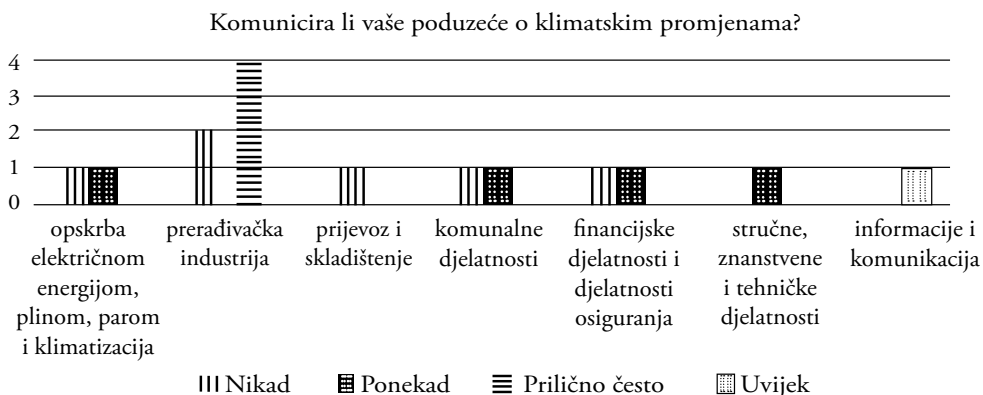
Koje rizike tranzicije prelaska na klimatski neutralno gospodarstvo biste izdvojili da najviše utječu na poslovanje vašeg poduzeća?

Slika 6. Rizici tranzicije na klimatsku neutralnost koje su poduzeća odabrala kao najutjecajnije na njihovo poslovanje prikazani s obzirom na područje u kojemu poduzeće djeluje

7.3. Komunikacija klimatskih promjena i izvještavanje o klimi

Iako je 93% ispitanika ustvrdilo da njihova poduzeća doprinose jačanju klimatskih promjena, a njih 73,3% je u nekoj mjeri prepoznalo svoju izloženost utjecaju klimatskih

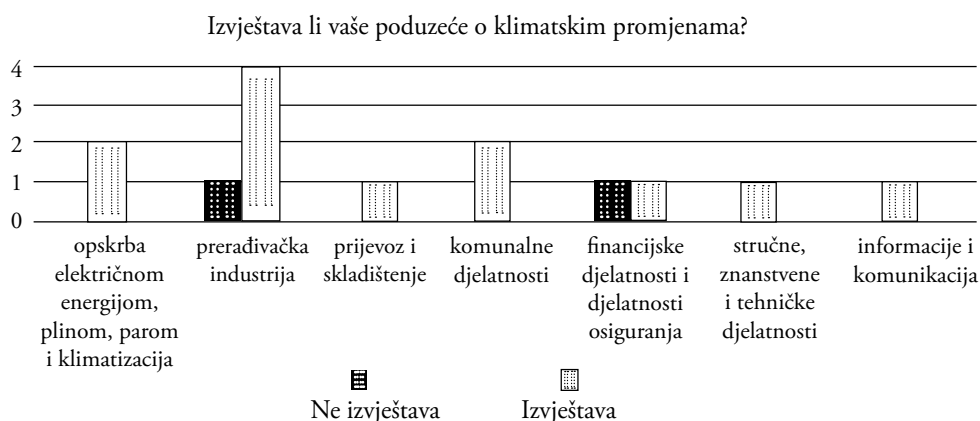

Slika 7. Učestalost informiranja javnosti o klimatskim promjenama

promjena, njih 40% nikada ne informira javnost o klimatskim promjenama, dok to ponekad radi izvještava 27% poduzeća. Samo jedno poduzeće uvijek izvještava o pitanjima klime (Slika 7).

Poduzeća koja uvijek, prilično često i ponekad informiraju javnost o klimi, precizirala su koje su to klimatske teme: korištenje obnovljivih izvora energije, odgovorna potrošnja, smanjenje emisije ugljikova dioksida, energetska učinkovitost, zaštita izvora pitke vode, korištenje modernih IKT tehnologija, štednja resursa i razvoj novih tehnologija.

S druge strane, iako tek trećina poduzeća prilično često komunicira o klimi, čak 86% poduzeća izvještava o klimatskim promjenama (Slika 8). Za razliku od komunikacije poduzeća koja uključuje kontinuirano davanje i primanje informacija, nefinancijsko se izvještavanje odnosi na upoznavanje različitih dionika s informacijama u službenom obliku, koje se u slučaju nefinancijskih tema provodi najčešće jednom godišnje. Uvrštavanje klimatskih pitanja u izvještaje, a izostanak navedenih tema iz redovne komunikacije poduzeća sugerira da ona i dalje ne prepoznaju značaj svog utjecaja na klimu i klime na njihovo poslovanje u redovnom poslovanju i / ili da ta pitanja nisu prepoznata kao dovoljno značajna za komunikaciju.

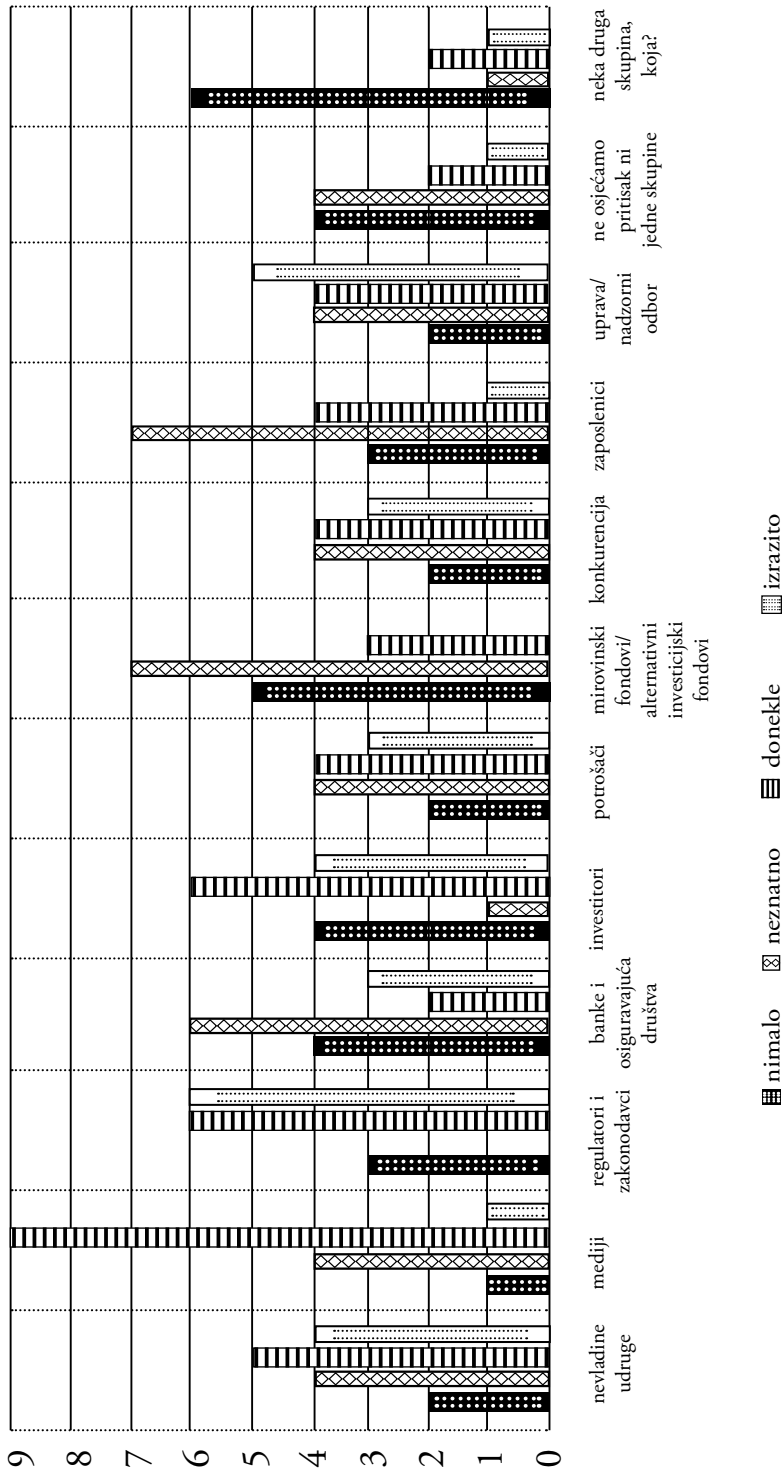
Slika 8. *Praksa izvještavanja o klimi prema području u kojemu poduzeće djeluje*

7.4. *Dionici koji potiču poduzeća na djelovanje*

Skupine dionika koje nameću pritisak poduzećima da se angažiraju o borbi protiv klimatskih promjena **prvenstveno su regulatori i zakonodavci, konkurencija te uprave / nadzorni odbori, a pritisak stvaraju i investitori i nevladine udruge**. Prema ocjenama sudionika istraživanja, **mediji do neke mjere** nameću pritisak poduzećima. S druge strane, iako su **banke i osiguravajuća društva** prepoznate kao ključni akteri u preusmjeravanju toka kapitala u ekološki održive projekte, ove organizacije skoro pa ne osjećaju njihov pritisak, što bi se nedavnim usvajanjem *Uredbe o taksonomiji, SFRD-a i Renewed strategy for financing the transition to a sustainable economy*²⁴ trebalo ubrzo promijeniti. Poduzeća također ne osjećaju skoro pa nikakav pritisak svojih **zaposlenika** koji bi ih potaknuo na djelovanje u vezi s klimatskim promjenama (Slika 9).

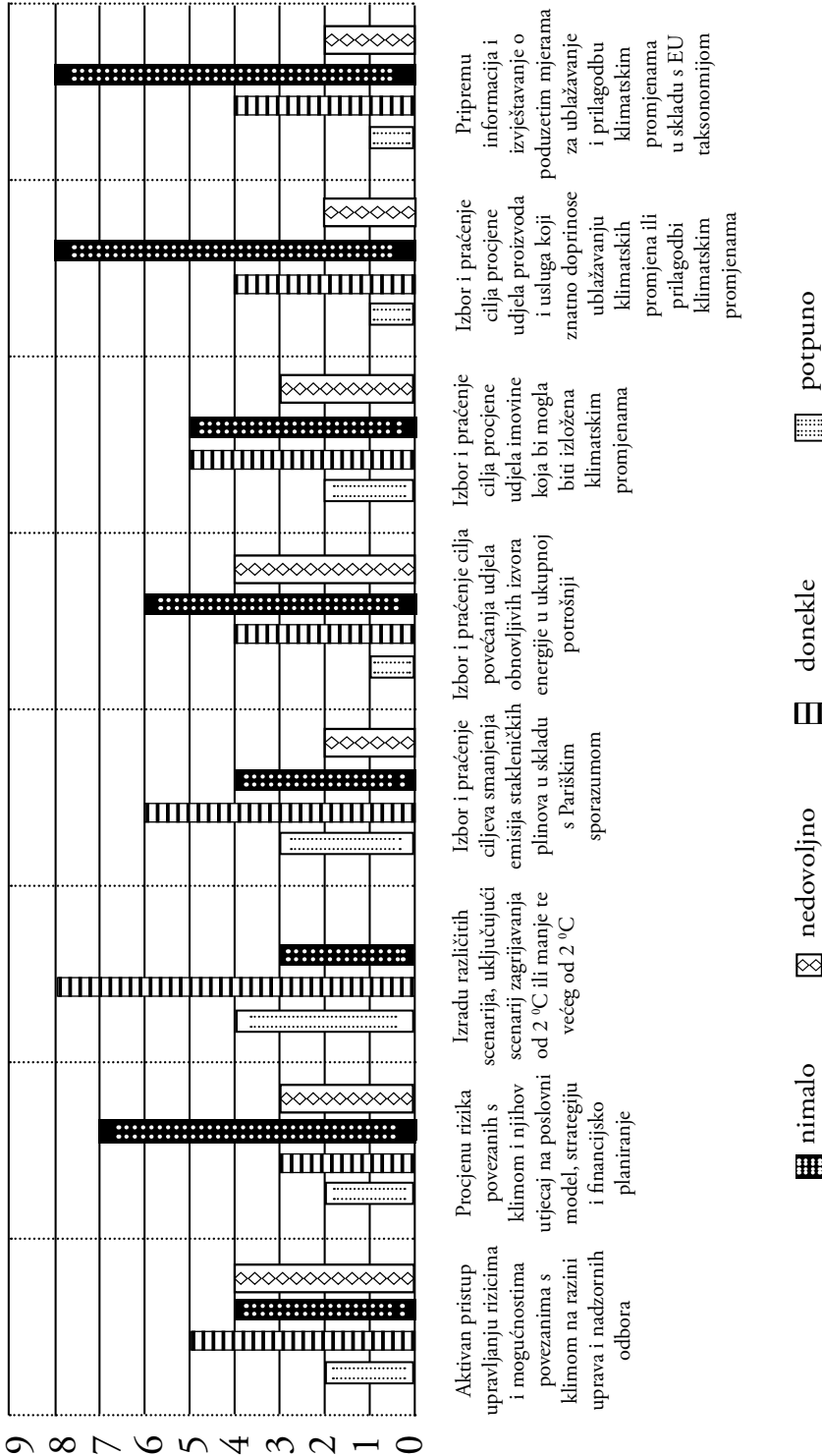
24 Objavljena 6. srpnja 2021.

U kojoj mjeri vaše poduzeće osjeća pritisak pojedinih skupina javnosti vezano za djelovanje s klimatskim promjenama?

Slika 9. Mjera u kojoj pojedine skupine dionika utječu na djelovanje poduzeća u pogledu otpornosti i prilagodbe na klimatske promjene

U kojoj mjeri mislite da je vaše poduzeće spremno za nove obveze izvještavanja o klimi?

Slika 10. Mjera u kojoj su poduzeća spremna za nove, najavljene obveze povezane s izvještavanjem o klimi

Rezultati dobiveni na uzorku hrvatskih poduzeća u velikoj se mjeri preklapaju s rezultatima istraživanja Michaele Coppola, Thomasa Kricka i Juliana Blohmkea (2019) prema kojemu na poduzeća najizraženiji utjecaj imaju regulatori, uprava, potrošači, društvo (mediji i aktivisti) te investitori i dioničari. U istraživanju Coppole i sur. (2019) također je zaključeno da je pritisak (utjecaj) dionika važan za poticanje poduzeća na djelovanje, a 97% poduzeća koja su pod velikim utjecajem dionika²⁵ djeluje u smjeru prilagodbe i otpornosti na klimatske promjene. Autorice su također potvrdile važnost utjecaja dionika na hrvatska poduzeća, točnije na informiranje javnosti o klimatskim promjenama, jer 67% poduzeća od onih koja su pod izrazitim pritiskom prilično često informiraju javnost o klimi.

7.5. Spremnost poduzeća na nove, najavljene obveze

Poduzeća obuhvaćena istraživanjem procijenila su da su uglavnom nedovoljno i donekle spremna za nove obveze i aktivnosti povezane sa stvaranjem otpornosti i adaptacijom na klimatske promjene. Da je potpuno ili donekle spremno za nove obveze složilo se jedno poduzeće iz područja stručnih, znanstvenih i tehničkih djelatnosti. Više od polovice ispitanika (53,3%) izdvojilo je da su nedovoljno spremni za izradu različitih scenarija, uključujući scenarij zagrijavanja od 2°C ili manje te većeg od 2°C što je jedan od osnovnih zahtjeva za izvještavanje na temelju Preporuka TCFD-a, a ova nedovoljna spremnost hrvatskih poduzeća konzistentna je s rezultatima istraživanja CDSB-a koje je pokazalo da je samo 14% europskih velikih poduzeća objavilo informacije o svojoj otpornosti u odnosu na različite klimatske scenarije (Slika 10) (TCFD, 2017; CDSB, 2020). Većina ispitanika u Hrvatskoj smatra se nedovoljno spremnima za izbor i praćenje ciljeva smanjenja emisija stakleničkih plinova u skladu s Pariškim sporazumom što odgovara i istraživanju Coppole i sur. (2019) koje je pokazalo da manje od 10% europskih poduzeća definira svoje ciljeve u skladu s *Pariškim sporazumom*.

8. ANALITIČKI PREGLED IZVJEŠTAJA

Analitičkim pregledom obuhvaćeno je 25 izvještaja poduzeća s različitim djelatnostima (Slika 11). Od 25 analiziranih izvještaja koji se bave nefinancijskim pitanjima, 18 ih je zasebnih godišnjih nefinancijskih izvještaja, a sedam je izvještaja integriranog sadržaja, odnosno sastoji se od financijskog i nefinancijskog dijela. Sedamnaest izvještaja grupni su izvještaji, a njih su osam izvještaji individualnih poduzeća i financijskih subjekata.

Od 25 izvještaja njih 23 napisano je u skladu s *GRI standardom*. Uzeta su najnovija istraživanja od kojih se 20 odnosi na 2019., a pet izvještaja poduzeća iz prerađivačke industrije odnose se na 2017./2018.²⁶

Analitički pregled temeljio se na postavljanju pitanja o sadržaju izvještaja kako bi se postigli ciljevi rada (Tablica 1).

25 Poduzeća pod utjecajem tri ili više skupina dionika.

26 U trenutku pregleda nisu bili dostupni izvještaji za 2019. tih pet poduzeća.

Slika 11. Prikaz uzorka analitičkog pregleda izvještaja prema području djelovanja

8.1. Način izvještavanja: sveobuhvatan pristup materijalnosti

Prema *Smjernicama* Europske komisije iz 2017. (Službeni list EU, C215/01), opća učinkovitost i transparentnost izvještaja ovisi o ujednačenoj objavi kvalitativnih i kvantitativnih informacija. Analitičkim pregledom ustanovljen je način na koji poduzeća uvrstavaju klimatska pitanja u sve sastavnice izvještaja, bilo da su one usmjerene na kvalitativne ili kvantitativne podatke kako bi se utvrdila opća učinkovitost nefinancijskog izvještavanja. Pri definiranju sastavnica, autorice su se kao metodološkim predloškom poslužile ključnim kategorijama *Direktive o nefinancijskom izvještavanju*: poslovni model, politike i temeljita analiza strategije poslovanja, rezultati politika, glavni rizici i ključni pokazatelji uspješnosti. Dodatno, izabrale su još uvrštenost klimatskih promjena u uvodno obraćanje posloводства²⁷ i Cilj održivog razvoja 13: odgovor na klimatske promjene²⁸.

²⁷ Uvodna obraćanja predstavnika najvišeg upravljačkog tijela upućuju na strateške odrednice i prioritete organizacija te su autorice analitičkim pregledom željele provjeriti u kojoj mjeri su klimatske promjene prepoznate kao jedan od prioritet.

²⁸ Cilj održivog razvoja 13: odgovor na klimatske promjene jedan je od 17 Ciljeva održivog razvoja koji su okosnica Programa održivog razvoja do 2030. koji je usvojen na Općoj skupštini Ujedinjenih naroda 25.

Analizom svih 25 izvještaja utvrđeno je da je klima uvrštena u prosječno 66% svakog izvještaja te se navedeni postotak smatra dosegom opće učinkovitosti izvještavanja kvalitativnih i kvantitativnih informacija hrvatskih poduzeća o klimatskim temama. Od 66% sastavnica izvještaja u kojima je klima barem spomenuta, u njih 77% značaj je klime ne samo spomenut, nego i objašnjen. Iz toga proizlazi da su poduzeća koja odluče izvještavati o klimi većinom dovoljno stručna da općenite klimatske teme prenesu u kontekst specifičan za svoje poslovanje. Ipak, u 34% izvještaja klima nije uopće spomenuta, stoga se ne može reći da su poduzeća u Hrvatskoj dostigla opću transparentnost i učinkovitost izvještavanja. Poduzeća i dalje ne prepoznaju da bi klimatske promjene zbog svojeg značaja trebale biti ugrađene u sve sastavnice izvještaja.

8.2. Mjera izvještavanja: prepoznavanje klimatskih promjena po kategoriji izvještaja

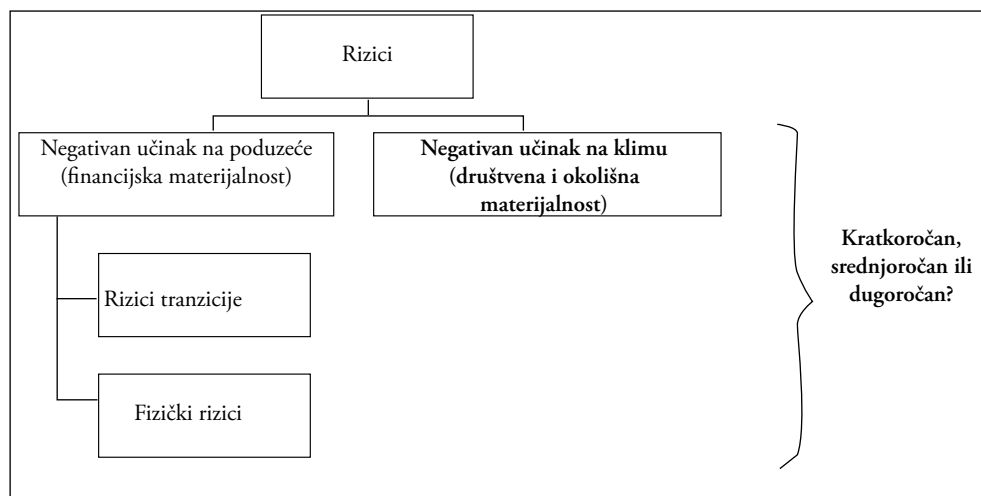
Mjera u kojoj su poduzeća prepoznala važnost klime za svaku sastavnicu izvještaja izražena je postotkom uvrštenosti klimatskih tema unutar svake gore navedene kategorije. Klimatske promjene uzete su u obzir u opisu poslovnog modela u 48% izvještaja hrvatskih poduzeća. S obzirom na to da poslovni model predstavlja višegodišnji okvir djelovanja poduzeća, činjenica da u njega 52% poduzeća ne uključuje otpornost i prilagodbu na klimatske promjene može sugerirati da poduzeća u ovom trenutku ne prepoznaju dugoročne klimatske rizike, kao što je vidljivo i u analizi rezultata upitnika. Da je nedostatak dugoročnog pristupa u EU sveprisutan upozorava i CDSB u svojem izvještaju koji je pokazao da samo 30% velikih europskih poduzeća objavljuje informacije o klimi u kontekstu poslovnog modela (CDSB, 2020). Nešto veći broj poduzeća ima klimatske promjene ugrađene u svoje politike te prati učinak klime na poslovanje, njih 60%, dok je taj postotak znatno veći među velikim europskim poduzećima. Njih 100% opisuje pitanja klime i okoliša u svojim politikama (CDSB, 2020).

Autorice su se poslužile *Smjernicama za izvještavanje o klimi* kao referentnim okvirom za analizu rizika i ključnih pokazatelja uspješnosti koje su poduzeća koristila prilikom definiranja utjecaja klimatskih promjena na poslovanje. Rizici koje poduzeća trebaju uzeti u obzir prilikom izvještavanja rizici su negativnog utjecaja na klimu (pitanja društvene i okolišne materijalnosti) te rizici negativnog utjecaja klime na poduzeće (pitanja financijske materijalnosti) koji se dijele na rizike tranzicije (prilikom prilagodbe na niskouglično ili klimatski neutralno gospodarstvo) i fizičke rizike (poput oštećenja imovine zbog neposrednih utjecaja klimatskih promjena). Osim navođenja rizika, Europska komisija (Službeni list EU, C209/01) preporučuje podjelu rizika na kratkoročne, srednjoročne i dugoročne te njihov detaljniji opis. O rizicima povezanim s klimatskim promjenama izvijestilo je 64% poduzeća od kojih je njih 62% detaljno objasnilo izazove koje oni donose.

rujna 2015. Ciljevi održivog razvoja neizostavan su dio politika, strategija i propisa EU-a usmjerenih i na poduzeća zbog čega su autorice željele utvrditi uspostavljaju li poduzeća poveznicu između svojeg djelovanja i Cilja održivog razvoja 13.

Poduzeća su izdvojila sljedeće klimatske rizike koji najviše negativno utječu na poduzeća: porast cijene emisijskih kvota, šteta na imovini i prijenosnoj mreži prouzročena ekstremnim vremenskim uvjetima, promjene u sezonalnosti koje utječu na smanjenje prihoda, zastoji u dobavljačkom lancu, troškovi zbog povećanog pojavljivanja bolesti među zaposlenicima, nestašica sirovina i smanjenje kapitala klijenata. Poduzeća nisu definirala rizike s obzirom na trajanje (kratkoročni, srednjoročni i dugoročni) niti su opisala kako upravljaju rizicima, a kao jedini tranzicijski rizik spomenuto je povećanje cijene kvota. Ni jedno poduzeće nije navelo društvene i rizike za okoliš, odnosno negativan utjecaj kojim doprinose jačanju klimatskih promjena. Na Slika 12 prikazana je podjela rizika temeljem *Smjernica za izvještavanje o klimi* pri čemu su podebljano označene preporuke Europske komisije za procjenu rizika koje hrvatska poduzeća u svojim izvještajima nisu primijenila.

Prethodno navedeni rezultat upitnika koji pokazuje da 73% hrvatskih poduzeća u nekoj mjeri prepoznaje svoj utjecaj na klimu potvrđuje da su ona svjesna praksi kojima doprinose jačanju klimatskih promjena, ali potrebno je dodatno istražiti razloge zbog kojih poduzeća ne izvještavaju o društvenoj i okolišnoj materijalnosti.

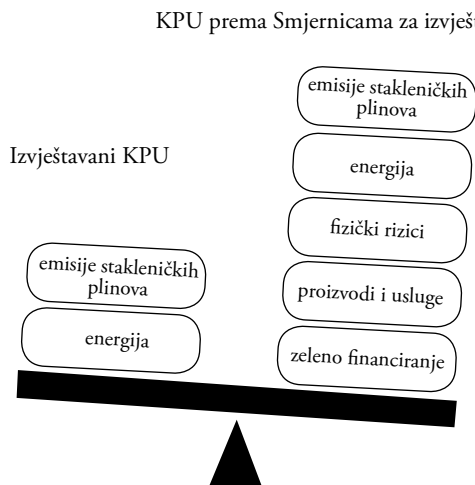
Slika 12. Prikaz podjele rizika prema *Smjernicama za izvještavanje o klimi*

U *Smjernicama za izvještavanje o klimi* preporučeno je navođenje sljedećih ključnih pokazatelja uspješnosti: emisije stakleničkih plinova, energija, fizički rizici, proizvodi i usluge te zeleno financiranje. Od navedenih KPU-ova povezanih s klimom, u 80% izvještaja hrvatskih poduzeća uvrštene su emisije stakleničkih plinova i količina proizvedene ili utrošene energije.

Međutim, fizički rizici, proizvodi i usluge te zeleno financiranje nisu spomenuti kao pokazatelji uspješnosti ni u jednom izvještaju. Iz navedenog proizlazi da se većina poduzeća u poslovanju i izvještavanju fokusira samo na neke od pokazatelja uspješnosti poslovanja, čime ne daju cjelovitu sliku svojih utjecaja i načina na koji grade svoju ot-

pornosti i prilagođavaju se na klimatske promjene. Također, poduzeća ne potkrjepljuju kvalitativne informacije kvantitativnima iako bi na taj način povezala sve kategorije izvještaja u jasnu cjelinu. To upućuje na raskorak u razumijevanju i primjeni preporuka Europske komisije (Službeni list EU, C215/01, čl. 3.6.): „Jasnim povezivanjem informacija navedenih u nefinancijskom izvješću i ostalih informacija navedenih u izvješću posloводства pridonosi se korisnosti, relevantnosti i povezanosti informacija.“; „Dok bi kvantitativne informacije mogle biti korisne za izvješćivanje o nekim nefinancijskim pitanjima (ključni pokazatelji uspješnosti, ciljevi itd.), kvalitativnim informacijama pruža se kontekst i poboljšava korisnost nefinancijskog izvješća i njegovo lakše razumijevanje. Kombiniranjem narativnog izvješćivanja, kvantitativnih informacija i vizualnog prikaza povećava se učinkovitost i transparentnost komunikacije“.

Poduzeća u Hrvatskoj većinom (u 76% izvještaja) ne navode ciljeve smanjenja emisije stakleničkih plinova sukladno *Pariškom sporazumu*, što je, kao što je prethodno već istaknuto,²⁹ konzistentno s praksama velikih europskih poduzeća (Slika 13).

Slika 13. Prikaz ključnih pokazatelja uspješnosti koje izvještavaju hrvatska poduzeća u usporedbi s ključnim pokazateljima uspješnosti čije izvještavanje preporučuje Europska komisija u Smjernicama za izvještavanje o klimi

8.3. Isticanje klimatskih pitanja u odnosu na ostale teme u vezi s okolišem

S obzirom na to da je neuspjeh klimatskih mjera prepoznat kao jedan od najvećih rizika na globalnoj razini (WEF, 2020), analitičkim pregledom izvještaja ispitano je jesu li i hrvatska poduzeća istaknula klimatske promjene u svojim izvještajima. Autorice su stoga postavile dva pitanja: Ističe li poduzeće unutar izvještaja djelovanje prema ostvarenju cilja održivog razvoja 13: Odgovor na klimatske promjene? te Spominje li posloводство glo-

²⁹ Vidjeti potpoglavlje 7.5. i rezultate istraživanja Coppole i sur. (2019).

balno zatopljenje ili klimatske promjene u okviru uvodnog obraćanja predsjednika uprava dionicima? Od ukupnog broja obuhvaćenih poduzeća, cilj održivog razvoja 13 u svojim izvještajima ističe njih 56%, dok unutar uvodne riječi 36% poduzeća ističe važnost djelovanja u vidu prilagodbe i jačanja otpornosti na klimatske promjene. Pregled je pokazao da većina poduzeća ne prepoznaje urgentnost i važnost djelovanja u smislu tranzicije na neutralno gospodarstvo ili stjecanja otpornosti te prilagodbe na klimatske promjene, odnosno da prilikom izvještavanja u dovoljnoj mjeri ne pokazuju da ih prepoznaju.

9. ZAKLJUČAK I PREPORUKE

Glavni rezultati istraživanja upućuju na to da hrvatska poduzeća nisu dovoljno upoznata s novim zahtjevima za izvještavanje o održivosti u vezi s klimom. Generalno, u radu se pokazalo da istraživanjem obuhvaćena hrvatska poduzeća nisu upoznata s konceptom dvostruke materijalnosti ili ga odlučuju ne primijeniti u pripremi svojih izvještaja. Prema rezultatima ankete, hrvatska poduzeća prepoznaju utjecaj klimatskih promjena na svoje poslovanje, ali rizici klimatskih promjena nemaju jednaku težinu u odnosu na druge poslovne rizike, što pokazuje da ova hrvatska poduzeća još uvijek ne shvaćaju klimatske rizike dovoljno važnima da njima aktivno upravljaju i o njima izvještavaju. Poduzeća također gotovo nikad ne informiraju javnost o klimatskim promjenama. S druge strane, analitički pregled izvještaja pokazao je da poduzeća ne objavljuju informacije o utjecaju svojeg djelovanja na klimatske promjene slijedom preporuka iz *Smjernica za izvještavanje o klimi*. U svojem izvještavanju u kontekstu klime istraživanjem obuhvaćena hrvatska poduzeća prvenstveno su fokusirana na iznošenje podataka o emisijama stakleničkih plinova i potrošnji energije u okviru procesa proizvodnje, tek dva od ukupno pet ključnih pokazatelja uspješnosti preporučenih *Smjernicama za izvještavanje o klimi*. Ni jedno poduzeće nije spomenulo fizičke rizike, zeleno financiranje i proizvode i usluge, zbog čega ne prikazuju cjelovitu sliku svojih utjecaja, načina na koji se prilagođavaju na klimatske promjene i jačaju svoju otpornost. Iako većina izvještava o emisiji stakleničkih plinova i potrošnji energije te kvantitativne podatke ipak ne stavljaju u kontekst ostvarenja ciljeva smanjenja emisija stakleničkih plinova prema Pariškom sporazumu. Također, poduzeća su prepoznala da nisu spremna za izbor i praćenje ciljeva smanjenja emisija stakleničkih plinova u skladu s *Pariškim sporazumom*, odnosno za povezivanje kvantitativnih podataka s kvalitativnim i njihovo sagledavanje u kontekstu globalnih ciljeva. Dodatno, rezultati ankete pokazuju da poduzeća nisu spremna za izradu različitih scenarija povezanih s klimom u različitim vremenskim okvirima.

Sve ovo upućuje na nedostatak razumijevanja i primjene dosadašnjih neobvezujućih preporuka Europske komisije i gubljenje koraka s dovoljno rano najavljenim zakonodavnim akcijama EU-a usmjerenima na pripremu informacija o klimi. Pa ipak, ovaj raskorak između zahtjeva i preporuka EU-a i trenutnog statusa nefinancijskog izvještavanja u Hrvatskoj (i općenito u EU) nije toliko rezultat individualnih praksi poduzeća, sektora ili cjelokupne poslovne zajednice, već uzroke treba tražiti i u višegodišnjim pokušajima pronalazjenja optimalne ravnoteže između zahtjeva za većom transparentnošću

i kvalitetom nefinancijskog izvještavanja i bojazni da će novi zahtjevi u pogledu nefinancijskog izvještavanja predstavljati dodatni nepotrebni administrativni i financijski teret za poduzeća. Međutim, neovisno o novim zakonskim zahtjevima, teško možemo očekivati suštinske promjene u poslovanju poduzeća sve dok klimatske promjene ne budu prepoznate kao jednakovrijedan rizik poslovanja kao i svi drugi rizici, a klimatski rizici, sagledavanjem dvostruke materijalnosti ugrađeni u poslovni model.

Ovo istraživanje i pregled najnovijih zakonskih zahtjeva EU-a i najave smjera njihovog daljnjeg razvoja daju podlogu za sljedeća ključna poboljšanja u izvještavanju poduzeća o klimi:

1. Dvostruka materijalnost: poduzeća će morati početi sagledavati i vlastiti utjecaj na klimatske promjene (okolišna i društvena materijalnost), a ne više samo utjecaj klimatskih promjena na njihovo poslovanje (financijska materijalnost). To će iziskivati značajno unapređenje procesa identifikacije materijalnih utjecaja u poduzećima te mnogo angažiraniji pristup uključivanju različitih skupina javnosti. Poduzeća će tek sagledavanjem utjecaja u različitim vremenskim okvirima dati cjelovitu sliku svojih utjecaja, izgradnje otpornosti i načina prilagodbe i tako si omogućiti sveobuhvatnu procjenu financijskih utjecaja klimatskih promjena na poslovanje.
2. Zahtjevi *Delegirane uredbe o Članku 8. Uredbe o taksonomiji* podrazumijevaju uspostavljanja procesa prikupljanja vjerodostojnih podataka i sveobuhvatnog sagledavanja konteksta, kao prvog koraka o kojem poduzeća moraju izvjestiti u svojim izvještajima za 2021., da bi zatim mogla u izvještajima za 2022. objaviti izračune o tri ključna pokazatelja uspješnosti (promet, „CapEx“ i „OpEx“). Ovoj obavezi poduzeća moraju pristupiti izuzetno studiozno, jer će sve pogreške u metodologiji izračuna utjecati i na kasniji tijek izvještavanja, odnosno obavezu naknadnog mijenjanja izračuna, kako bi se osigurala usporedivost između izvještajnih razdoblja.
3. Poduzeća se već sada moraju pripremiti na procjenu usklađenosti svojih djelatnosti s tehničkim kriterijima definiranim Delegiranom uredbom o održivim djelatnostima za ublažavanje i prilagodbu klimatskim promjenama. Ova obaveza stupa na snagu 2022. za izvještaje iz 2021. prema kojoj će poduzeća morati procjenjivati kako svojim djelatnostima doprinose ublažavanju i prilagodbi klimatskim promjenama i nanose li bitnu štetu preostalim ciljevima očuvanja okoliša.
4. Bez sagledavanja dvostruke materijalnosti bit će nemoguće procijeniti rizike negativnog utjecaja poduzeća na klimu, a samim time i izradu klimatskih scenarija. Poduzeća će morati sagledati ne samo trenutne klimatske rizike, već i pretpostaviti buduće rizike i sagledati mogući razvoj značajnosti trenutnih rizika u okviru određenog scenarija. Poduzeća će trebati odlučiti i koji će globalni scenarij koristiti kao referentni s obzirom na područje djelovanja i specifičnosti poslovanja kako bi mogla sagledati širu sliku. Sve navedeno je izuzetno zahtjevno i iziskuje posebne stručne kompetencije koje poduzeća u ovom trenu nemaju, a koje će im trebati žele li uistinu koristiti izradu scenarija kao upravljački alat.

Jedno od ograničenja ovog rada leži u nedostatku javno dostupnih podataka o listi poduzeća obveznika Direktive o nefinancijskom izvještavanju. Skoro šest godina od početka njene primjene još uvijek ne znamo točan broj obveznika pripreme nefinancijskih

izvještaja, dok je Ministarstvo financija na svojoj mrežnoj stranici dužno objavljivati tek popis poduzetnika koji nisu pripremili nefinancijske izvještaje. Također, s obzirom na šture opise metodologija prethodnih provedenih istraživanja nefinancijskih izvještaja nemoguće ih je metodološki usporediti. Dodatno, s obzirom na donekle različiti uzorak s obzirom na sastav i sektore obuhvaćenih poduzeća nije moguće usporediti uzorak analitičkog pregleda izvještaja i anonimne ankete. Naposljetku, mogući je i nesvjesni utjecaj obrađivača prilikom određivanja načina na koji su klimatske promjene uvrštene u sastavnice izvještaja i rezultata.

S druge strane, ovaj rad ima i nekoliko doprinosa. Njime se daje cjeloviti pregled trenutnih i novih najavljenih zahtjeva EU-a u kontekstu izvještavanja o klimi. Također, osim što je u njemu primijenjena metodologija koja se temelji na smjernicama i propisima Europske komisije, metodologija rada usklađena je s metodologijom primijenjenom u istraživanju dosadašnjih načina izvještavanja velikih europskih poduzeća o klimi, odnosno usklađenosti objavljenih informacija sa zahtjevima Direktive o nefinancijskom izvještavanju. Zaključno, ovaj rad predstavlja značajan iskorak u opsegu i detaljnosti sagledavanja načina izvještavanja hrvatskih poduzeća o klimi i daje solidan temelj za daljnja usporedna istraživanja.

LITERATURA

- Coppola, M., Krick T. i Blohmke, J. (2019). Feeling the Heat? Companies are Under Pressure on Climate Change and Need to Do More. *Deloitte*, 12. prosinca 2019. URL: <https://www2.deloitte.com/us/en/insights/topics/strategy/impact-and-opportunities-of-climate-change-on-business.html> (03.09.2020.)
- Darts, G. (2018). AP Was There: The Age of Climate Change Begins. *The Associated Press*, 18. lipnja 2018. URL: <https://apnews.com/article/59db44d726fa4a-608987e674e6f13dd8> (12.01.2021.)
- Direktiva 2014/95/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 22. listopada 2014. o izmjeni Direktive 2013/34/EU u pogledu objavljivanja nefinancijskih informacija i informacija o raznolikosti određenih velikih poduzeća i grupa. *Službeni list Europske unije*, C330/1.
- Europska agencija za okoliš (EEA) (2019). Adaptation Challenges and Opportunities for the European Energy System – Building a Climate Resilient Low Carbon Energy System. *EEA Report, No. 01/2019*. URL: <https://www.eea.europa.eu/publications/adaptation-in-energy-system> (05.07.2021.)
- Europska komisija (2011a). Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions: A Renewed EU Strategy 2011-14 for Corporate Social Responsibility. *COM(2011) 681 final, Bruxelles*, 25. listopada 2011.
- Europska komisija (2011b). Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the

- Committee of the Regions: Single Market Act Twelve Levers to Boost Growth and Strengthen Confidence “Working together to create new growth”. *COM(2011) 206 final*, Bruxelles, 13. travnja 2011.
- Europska komisija (2013). Commission Staff Working Document, Impact Assessment Accompanying the Document, Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council Amending Council Directives 78/660/EEC and 83/349/EEC as Regards Disclosure of Nonfinancial and Diversity Information by Certain Large Companies and Groups. *SWD(2013) 127 final*, Bruxelles, 16. travnja 2013. URL: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52013SC0127\(01.12.2020.\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52013SC0127(01.12.2020.))
- Europska komisija (2018). Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, Europskom vijeću, Vijeću, Europskoj središnjoj banci, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i odboru Regija: Akcijski plan o financiranju održivog rasta. *COM(2018) 7 final*, Bruxelles, 8. ožujka 2018.
- Europska komisija (2019). Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, Europskom vijeću, Vijeću, Europskoj središnjoj banci, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i odboru Regija: Europski zeleni plan. *COM(2019) 640 final*, Bruxelles, 11. prosinca 2019.
- Europska komisija (2020). Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, Europskom vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i odboru Regija: Unija tržišta kapitala za građane i poduzeća – novi akcijski plan. *COM(2020) 590 final*, Bruxelles, 24. rujna 2020.
- Europska komisija (2021a). Delegirana Uredba Komisije (EU) 2021/2139 od 4.6.2021. o dopuni Uredbe (EU) 2020/852 Europskog parlamenta i Vijeća utvrđivanjem kriterija tehničke provjere na temelju kojih se određuje pod kojim se uvjetima smatra da ekonomska djelatnost znatno doprinosi ublažavanju klimatskih promjena ili prilagodbi klimatskim promjenama i nanosi li ta ekonomska djelatnost bitnu štetu kojem drugom okolišnom cilju. *C(2021) 2800 final*, Bruxelles, 4. lipnja 2021.
- Europska komisija (2021b). Delegirana uredba Komisije (EU) 2021/2178 od 6. srpnja 2021. o dopuni Uredbe (EU) 2020/852 Europskog parlamenta i Vijeća utvrđivanjem sadržaja i prikaza informacija o okolišno održivim ekonomskim djelatnostima koje objavljuju poduzeća na koja se primjenjuje članak 19.a ili članak 29.a Direktive 2013/34/EU i utvrđivanjem metodologije obveznog objavljivanja informacija. *C(2021) 4987 final*, Bruxelles, 6. srpnja 2021.
- Europska komisija (2021c). Prijedlog Direktive Europskog parlamenta i Vijeća o izmjeni Direktive 2013/34/EU, Direktive 2004/109/EZ, Direktive 2006/43/EZ i Uredbe (EU) br. 537/2014 u pogledu korporativnog izvještavanja o održivosti. *COM(2021) 189 final*, Bruxelles, 21. travnja 2021.
- Europski parlament (2021). Zakonodavni raspored: Europski zeleni plan. URL: <https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/theme-a-european-green-deal/file-review-of-the-non-financial-reporting-directive> (10.01.2021.)

- Europska savjetodavna skupina za financijsko izvještavanje (EFRAG) (2021). Proposals for a Relevant and Dynamic EU Sustainability Reporting Standard Setting. Final Report. Bruxelles: EFRAG. URL: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/business_economy_euro/banking_and_finance/documents/210308-report-efrag-sustainability-reporting-standard-setting_en.pdf (21.04.2021.)
- Hlebar, M. (2021). Kolumna Matija Hlebar: Od velikih poduzeća (68) u Republici Hrvatskoj očekuje se više u pogledu obuzdavanja klimatskih promjena. *Odgovorno.hr*, 20. svibnja 2021. URL: <https://odgovorno.hr/kolumna-matija-hlebar-od-velikih-poduzeca-68-u-republici-hrvatskoj-ocekuje-se-vise-u-pogledu-obuzdavanja-klimatskih-promjena/> (05.07.2021.)
- Komisija Europskih zajednica (2001). Green Paper: Promoting a European Framework for Corporate Social Responsibility. *COM(2001) 366 final*, Bruxelles, 18. srpnja 2001. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52001DC0366&from=HR> (10.01.2021.)
- Komisija Europskih zajednica (2006). Communication from the Commission to the European Parliament, the Council and the European Economic and Social Committee implementing the partnership for growth and jobs: making Europe a pole of excellence on corporate social responsibility. *COM(2006) 136 final* Bruxelles, 22. ožujka 2006. URL: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2006:0136:FIN:en:PDF> (10.01.2021.)
- Komunikacija Komisije: Smjernice za izvješćivanje o nefinancijskim informacijama (metodologija za izvješćivanje o nefinancijskim informacijama) (2017/C 215/01). *Službeni list Europske unije*, C215/01, 1-20.
- Komunikacija Komisije: Smjernice za izvješćivanje o nefinancijskim informacijama: Dodatak za izvješćivanje o informacijama povezanim s klimom (2019/C 209/01). *Službeni list Europske unije*, C209/01, 1-30.
- Lewin, B. (2018). 30 Years On, Remembering James Hansen's 1988 Congressional Testimony. *The Global Warming Policy Forum*, 26. lipnja 2018. URL: <https://www.thegwpf.com/30-years-on-remembering-james-hansens-1988-congressional-testimony/> (01.12.2020.)
- Ministarstvo financija (2019). Predstavljena Nacionalna studija o stanju u nefinancijskom izvješćivanju u Hrvatskoj 2017. i 2018. URL: <https://mf.gov.hr/vijesti/predstavljena-nacionalna-studija-o-stanju-u-nefinancijskom-izvjescivanju-u-hrvatskoj-2017-i-2018/2724> (09.08.2020.)
- Međuvladin panel o klimatskim promjenama (ICCP) (2018). Global Warming of 1.5 °C. URL: <https://www.ipcc.ch/sr15/> (15.10.2020.)
- Nilsson, A. i Robinson, D. T. (2017). What is the Business of Business? *Innovation Policy and the Economy*, 18: 1-37. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2985301 (01.11.2020.)
- Odbor za standarde o objavljivanju informacija o klimi (CDSB) (2020). Falling Short? Why Environmental and Climate-Related Disclosures Under the EU Non-Financial Reporting Directive Must Improve. URL: https://www.cdsb.net/sites/default/files/falling_short_report_double_page_spread.pdf (01.09.2020.)

- Odluka o Nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti 2007. – NKD 2007. *Narodne novine*, 58/2007.
- Omazić, M. A., Vukić Markota, N., Ivanović Ravlić, I., Cigula, K., Marszalek, V. i Rösler, B. (2020). Analiza stanja nefinancijskog izvještavanja u Hrvatskoj 2017. i 2018. *Socijalna ekologija*, 29(2): 207-226.
- Oxford Martin Komisija (2013). Now for the Long Term: The Report of the Oxford Martin Commission for Future Generations. Oxford: Oxford Martin School. URL: https://www.oxfordmartin.ox.ac.uk/downloads/commission/Oxford_Martin_Now_for_the_Long_Term.pdf (01.11.2020.)
- Program Ujedinjenih naroda za okoliš (UNEP) (2019.) Emissions Gap Report 2019. UNEP: Nairobi. URL: <https://wedocs.unep.org/bitstream/handle/20.500.11822/30798/EGR19ESEN.pdf?sequence=13> (01.09.2020.)
- Radna skupina za objavljivanje financijskih informacija povezanih s klimatskim promjenama (TCFD) (2017). Recommendations of the Task Force on Climate-Related Financial Disclosures. URL: <https://assets.bbhub.io/company/sites/60/2020/10/FINAL-2017-TCFD-Report-11052018.pdf> (01.09.2020.)
- Shabecoff, P. (1988). Global Warming Has Begun, Expert Tells Senate. *New York Times*. URL: <https://www.nytimes.com/1988/06/24/us/global-warming-has-begun-expert-tells-senate.html> (01.09.2020.)
- Svjetski gospodarski forum (WEF) (2011). Global Risks 2011, Sixth Edition: An Initiative of the Risk Response. URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_Global_Risks_Report_2011.pdf (02.11.2020.)
- Svjetski gospodarski forum (WEF) (2012). Global Risks 2012, Seventh Edition: An Initiative of the Risk Response. URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalRisks_Report_2012.pdf (02.11.2020.)
- Svjetski gospodarski forum (WEF) (2013). Global Risks 2013, Eight Edition: An Initiative of the Risk Response. URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalRisks_Report_2013.pdf (03. 11. 2020.)
- Svjetski gospodarski forum (WEF) (2014). Global Risks 2014, Ninth Edition. URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalRisks_Report_2014.pdf (01.11. 2020.)
- Svjetski gospodarski forum (WEF) (2015). Global Risks 2015, Tenth Edition. URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_Global_Risks_2015_Report15.pdf (02.11.2020.)
- Svjetski gospodarski forum (WEF) (2016). Global Risks 2016, 11th Edition. URL: http://www3.weforum.org/docs/GRR/WEF_GRR16.pdf (03.11.2020.)
- Svjetski gospodarski forum (WEF) (2017). Global Risks 2017, 12th Edition. URL: http://www3.weforum.org/docs/GRR17_Report_web.pdf (01.11.2020.)
- Svjetski gospodarski forum (WEF) (2018). Global Risks 2018, 13th Edition. URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GRR18_Report.pdf (02.11.2020.)
- Svjetski gospodarski forum (WEF) (2019). Global Risks 2019, 14th Edition. URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_Global_Risks_Report_2019.pdf (01. 11. 2020.)

- Svjetski gospodarski forum (WEF) (2020). Global Risks 2020, 15th Edition. URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_Global_Risk_Report_2020.pdf (01. 11. 2020.)
- Svjetski gospodarski forum (WEF) (2021). Global Risks 2021, 16th Edition. URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_The_Global_Risks_Report_2021.pdf (25.1.2021.)
- Tehnička stručna skupina za održivo financiranje (TEG) (2019). Financing a Sustainable European Economy, Report on Climate-related Disclosures. URL: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/business_economy_euro/banking_and_finance/documents/190110-sustainable-finance-teg-report-climate-related-disclosures_en.pdf (27.08.2020.)
- The Institutional Investors Group on Climate Change (IIGCC) (2019). Major European Investors Call on EU Leaders to Sign Off Climate Neutral Target. *News*, 6. prosinca 2019. URL: <https://www.iigcc.org/news/major-european-investors-call-on-eu-leaders-to-sign-off-climate-neutral-target/> (28.09.2020.)
- Ujedinjeni narodi (UN) (2015). Transforming Our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development. A/RES/70/1. URL: <https://sdgs.un.org/sites/default/files/publications/21252030%20Agenda%20for%20Sustainable%20Development%20web.pdf> (01.12.2020.)
- Uredba (EU) 2020/852 Europskog parlamenta i Vijeća od 18. lipnja 2020. o uspostavi okvira za olakšavanje održivih ulaganja i izmjeni Uredbe (EU) 2019/2088. *Službeni list Europske unije*, L198/13, 13-42.
- von der Leyen, U. (2021). Ursula von der Leyen's Message to Davos Agenda: Full Transcript. *World Economic Forum*, 26. siječnja 2021. URL: <https://www.weforum.org/agenda/2021/01/ursula-von-der-leyen-european-commission-davos-agenda/> (27.01.2021.)

TURNING POINT FOR CROATIAN COMPANIES OBLIGED TO DISCLOSE NON-FINANCIAL REPORTS: WHAT DO WE KNOW ABOUT REPORTING AND COMMUNICATING ABOUT CLIMATE CHANGE IN CROATIA?

Andreja Pavlović and Katarina Miler

Abstract

The business community has recognized climate change as one of the top global risks. However, the quality of managing of the communication and reporting about the issues related to climate change in the companies is insufficient and does not enable the investors and other stakeholders to make informed investment decisions and comprehensively assess the company's climate impact. Hence, the EU has decided to implement additional legal measures to improve the quality of sustainability reports. The key objective of this paper is to provide information on these new legal requirements relevant to European companies in the preparation of climate-related disclosures, and to examine the current state of reporting on climate in Croatian companies. Previous research conducted in the EU has revealed that non-financial reports of large European companies lag behind in quality and scope when compared to the requirements set by the Non-Financial Reporting Directive. Correspondingly, the authors of this paper hypothesize that non-financial reporting practices in Croatia share the same weaknesses. To test the hypothesis, the authors conducted an anonymous survey, as well as an analytical review of non-financial reports. The overall results show that Croatian companies are not sufficiently familiar with the new legal obligations. Additionally, the key weaknesses of current approach to managing of the communication and reporting about climate have been identified: climate change is not perceived as significant as other business risks; companies are not applying the concept of "double materiality"; they are (still) not combining qualitative and quantitative information; they are not putting this information in the context of the goals set by the Paris Agreement; and they are not prepared to develop various climate-related scenarios. Following the announced timetable for the introduction of the new legal obligations, some of which come into force on 1 January 2022, companies will have to improve their managing and the quality of sustainability-related reporting faster and more efficiently, with a special emphasis on climate-related disclosures.

Key words: *climate-related disclosures, Non-Financial Reporting Directive (NFRD), Guidelines on reporting climate-related information, EU Taxonomy, Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD)*

DIE ZUR NICHTFINANZIELLEN BERICHTERSTATTUNG VERPFLICHTETEN KROATISCHEN UNTERNEHMEN AUF DER WENDE: WAS WISSEN WIR IN KROATIEN ÜBER DIE BERICHTERSTATTUNG UND KOMMUNIKATION ÜBER DEN KLIMAWANDEL?

Andreja Pavlović und Katarina Miler

Zusammenfassung

Die Geschäftswelt hat eingesehen, dass der Klimawandel eines der größten Risiken auf der globalen Ebene darstellt. Die Qualität der Verwaltung und Berichterstattung hinsichtlich der Klimafragen ist in den Unternehmen unzulänglich, als dass die Anleger und andere Akteure die Möglichkeit bekommen, aufgrund der Informationen Entscheidungen zu treffen und die Klimawirkung des Unternehmens zu beurteilen. Die Europäische Union hat diese Mängel eingesehen und eine Reihe von gesetzlichen Massnahmen unternom-

men, um die Qualität der Nachhaltigkeitsberichte wesentlich zu verbessern. Die wichtigsten Ziele dieser Arbeit sind, über die neuen gesetzlichen Verpflichtungen für europäische Unternehmen hinsichtlich der Klimaberichterstattung zu informieren und den heutigen Stand der Klimaberichterstattung in kroatischen Unternehmen zu untersuchen. Die in der EU durchgeführte Forschung hat gezeigt, dass die nichtfinanziellen Berichte von großen börsennotierten Unternehmen in ihrer Qualität und Umfang nicht den Anforderungen aus der Richtlinie über die nichtfinanzielle Berichterstattung entsprechen, deshalb haben die Autorinnen die Hypothese gestellt, dass die Lage der nichtfinanziellen Berichterstattung in Kroatien gleich ist. Sie haben die Lage geprüft, indem sie eine Forschung durch anonyme Umfrage und eine analytische Sichtung der nichtfinanziellen Berichterstattung durchgeführt haben. Das Forschungsergebnis zeigt, dass die in dieser Forschung einbezogenen kroatischen Unternehmen nicht genügend mit neuen gesetzlichen Verpflichtungen vertraut sind, es wurden auch folgende wesentliche Schwächen der Unternehmen im Ansatz zur Verwaltung und Klimaberichterstattung festgestellt: Auf Klimaänderungen wird weniger Wert gelegt als auf andere Geschäftsrisiken, Unternehmen wenden das Konzept der doppelten Materialität (immer noch) nicht an, sie verbinden die qualitativen und quantitativen Informationen nicht, sie setzen sie nicht in den Kontext der Ziele des Übereinkommens von Paris und sind nicht bereit, unterschiedliche Klimaszenarien auszuarbeiten. Aufgrund des angekündigten Hodogramms für die Einführung neuer gesetzlicher Verpflichtungen, von denen einige am 1. Januar 2022 in Kraft treten, werden die Unternehmen viel schneller und effizienter ihre Leitungsprozesse und die Qualität der Nachhaltigkeitsberichterstattung, mit Betonung auf das Klima, verbessern müssen.

Schlüsselwörter: Klimaberichterstattung, Richtlinie über die nichtfinanzielle Berichterstattung, Verordnung zur Klimaberichterstattung, EU Taxonomie, Richtlinie zur Nachhaltigkeitsberichterstattung von Unternehmen

Prilog 1. Prikaz sadržaja upitnika kojim je istražena mjera u kojoj su poduzeća upoznata s najavljenim promjenama, način na koji poduzeća komuniciraju o važnosti i utjecaju klimatskih promjena na svoje poslovanje te pripremaju li se za nove očekivane obveze

1. U kojoj mjeri (nimalo, neznatno, donekle ili izrazito) vaše poduzeće osjeća pritisak pojedinih skupina javnosti vezano za djelovanje povezano s klimatskim promjenama?
 - a) Regulatori i zakonodavci
 - b) Banke i osiguravajuća društva
 - c) Potrošači
 - d) Mirovinski fondovi / alternativni investicijski fondovi
 - e) Konkurencija
 - f) Zaposlenici
 - g) Uprava / Nadzorni odbor
 - h) Nevladine udruge
 - i) Mediji
 - j) Neka druga skupina, koja?
 - k) Ne osjećamo pritisak ni jedne skupine
2. U kojoj mjeri vaše poduzeće izloženo negativnom utjecaju klimatskih promjena?
 - a) Nimalo
 - b) Neznatno
 - c) Donekle
 - d) Izrazito
3. Smatrate li da je uloga velikih poduzeća ključna u borbi protiv klimatskih promjena, uzevši u obzir da su vodeći svjetski investitori odlučili do 2050. godine doseći ugljičnu neutralnost?
 - a) Da
 - b) Ne
4. U odnosu na druge rizike, u kojoj mjeri su klimatske promjene prepoznate kao rizik poslovanja u vašem poduzeću?
 - a) Nimalo
 - b) Neznatno
 - c) Donekle
 - d) Izrazito
5. U kojoj mjeri (nimalo, neznatno, donekle ili izrazito) vaše poduzeće doprinosi negativnom utjecaju klimatskih promjena?
 - a) Nimalo
 - b) Neznatno
 - c) Donekle
 - d) Izrazito
6. Na koji način vaše poduzeće doprinosi negativnom utjecaju klimatskih promjena?
 - a) U okviru procesa proizvodnje kroz emisiju stakleničkih plinova
 - b) U okviru lanca vrijednosti
 - c) Proizvodnjom proizvoda i / ili usluga za koje je potrebno korištenje fosilnih goriva

- d) Proizvodnjom / transportom / distribucijom korištenjem fosilnih goriva
 - e) Utjecajem na bioraznolikost
 - f) Nešto drugo, što?
7. **Koje rizike bi izdvojili da najviše utječu na poslovanje vašeg poduzeća?**
- a) Događaji povezani s vremenom (oluje, poplave, požari, toplinski valovi, suše)
 - b) Promjena temperature
 - c) Smanjena dostupnost vode
 - d) Gubitak biološke raznolikosti
8. **Koje rizike tranzicije prelaska na klimatski neutralno gospodarstvo bi izdvojili da najviše utječu na poslovanje vašeg poduzeća?**
- a) Zahtjevi u pogledu povećanja korištenja obnovljivih izvora energije
 - b) Zahtjevi u pogledu određivanja cijene ugljika
 - c) Zahtjevi u pogledu energetske učinkovitosti
 - d) Zahtjevi u pogledu zamjene tehnologije tehnologijom koja je manje štetna za klimu
 - e) Novi tržišni zahtjevi vezano za proizvode i usluge koji su manje štetni za klimu
 - f) Reputacijski rizici vezano za štetni utjecaj poduzeća na klimu
 - g) Nešto drugo, što?
9. **U kojoj mjeri (nimalo, nedovoljno, donekle, potpuno) mislite da je vaše poduzeće spremno za?**
- a) Aktivan pristup upravljanju rizicima i mogućnostima povezanim s klimom na razini uprava i nadzornih odbora
 - b) Procjenu rizika povezanih s klimom i njihov utjecaj na poslovni model, strategiju i financijsko planiranje
 - c) Izradu različitih scenarija, uključujući scenarij zagrijavanja od 2 °C ili manje te većeg od 2 °C
 - d) Izbor i praćenje ciljeva smanjenja emisija stakleničkih plinova u skladu sa Pariškim sporazumom
 - e) Izbor i praćenje cilja povećanja udjela obnovljivih izvora energije u ukupnoj potrošnji
 - f) Izbor i praćenje cilja procjene udjela imovine koja bi mogla postati izložena klimatskim promjenama
 - g) Izbor i praćenje cilja procjene udjela proizvoda ili usluga koji znatno doprinose ublažavanju klimatskih promjena ili prilagodbi klimatskim promjenama
 - h) Pripremu informacija i izvještavanje u o poduzetim mjerama vezano za ublažavanje i prilagodbu klimatskim promjenama u skladu s EU taksonomijom
10. **Kako vaše poduzeće izvještava o klimatskim promjenama?**
- a) U okviru financijskih izvještaja
 - b) U okviru nefinancijskih izvještaja (izvještaja o održivosti, izvještaja o društveno odgovornom poslovanju...)
 - c) I jedno i drugo
 - d) Neki drugi način, koji?

11. Komunicira li vaše poduzeće o klimatskim promjenama?

- a) Nikad
- b) Ponekad
- c) Prilično često
- d) Uvijek

12. Ako komunicira, koja pitanja / teme komunicira?

13. Koliko dugo vaše poduzeće priprema nefinancijske izvještaje?

- a) Do 2 godine
- b) Do 5 godina
- c) Od 5 do 10 godina
- d) Više od 10 godina

14. U kojem sektoru djeluje vaše poduzeće?

- a) ICT
- b) Energija
- c) Prehrambena industrija
- d) Transport i logistika
- e) Financijska industrija
- f) Industrijska proizvodnja